

Reconeixement - No comercial - Compartir igual (by-nc-sa): no es permet un ús comercial de l'obra original ni de les possibles obres derivades, la distribució de les quals s'ha de fer amb una llicència igual a la que regula l'obra original.

Estudi de corpus diacrònic de la inestabilitat (transitiu/intransitiu) dels verbs catalans

Anna Pineda
anna.pineda@ub.edu
Universitat de Barcelona

1. INTRODUCCIÓ

En general, la diacronia del català ens indica que els verbs mantenen de manera estable el règim, transitiu o intransitiu, heretat del llatí. Hi ha, però, uns pocs casos que s'escapen d'aquesta tendència. Aquest treball se centra, precisament, en l'estudi dels verbs que en llengua antiga presentaven un règim alternant, com *pregar* o *perdonar*, que tant podien combinar-se amb un complement de persona directe (cas acusatiu) com amb un d'indirecte (cas datiu), és a dir, tant podien emprar-se com a transitius com com a intransitius. L'estudi es concep com un complement indispensable de Pineda (en premsa), treball dedicat al sorgiment i l'expansió del MDO en la diacronia del català i publicat en el marc de la *Gramàtica del català antic*. Això és així atès que una anàlisi acurada d'aquests verbs *inestables* és crucial per discernir si un determinat complement de persona encapçalat per *a* corresponia realment a un OD amb MDO o bé a un OI (amb la marca *a* de datiu).

Com avançàvem en Pineda (en premsa: § 27.2.2), a l'hora de donar compte de l'emergència i escampament del MDO en les llengües del món, cal tenir en compte la influència que podria haver-hi exercit el factor etimològic, que esdevé clau si pensem que en les llengües romàniques (exceptuant el romanès) la marca del MDO coincideix amb la marca de datiu. Així, sobre la base d'aquesta coincidència, alguns autors consideren que el MDO romànic és (parcialment o fonamentalment) un residu que s'originà en verbs intransitius construïts amb datiu, afavorit per la ja comentada oscil·lació entre el cas morfològic datiu i la combinació AD + acusatiu que trobem en alguns verbs del llatí. En efecte, molts verbs romànics, en algun estadi de la història del llatí, i com a alternativa a l'acusatiu, es podien construir també amb un complement datiu, o amb la forma equivalent AD + acusatiu (Meier 1947, 1948; Sornicola 1997: 75; Ledgeway 2009: 831-832) (Rigau & Sánchez en premsa: § 28.4.1). És així com amb diversos verbs la tradició llatina acabà generalitzant el datiu, situació que després heretarien les llengües romàniques. En altres casos, s'observa l'anomenat *carsisme* (Sornicola 2011: 36), terme inspirat en els paisatges càrstics, caracteritzats per una severa erosió de les roques a causa de l'aigua. En aquestes zones, els rius s'amaguen sota terra i afloren més tard terreny enllà; semblantment, en lingüística històrica s'empra el terme *carsisme* per descriure fenòmens lingüístics que, si bé sembla que aparentment s'esvaeixen, reapareixen més tard, en un estadi posterior de la llengua. Això

passa, dèiem, en el cas del complement datiu d'alguns verbs en l'evolució del llatí: podia documentar-se en llatí arcaic, desaparèixer en llatí clàssic, i tornar a aflorar en el període tardà, per exemple. Aquests casos, doncs, també arribarien a les llengües romàniques. Aquesta presència més o menys directa i més o menys intermitent de complements datius fa que els contorns del MDO romànic com a *tipus* no siguin els d'un fenomen homogeni i estructurat, sinó que es desdibuixin (Sornicola 1997).

En relació amb aquesta hipòtesi, justament és el cas que, en català antic, hi ha un bon nombre de verbs (com *ajudar*, *servir*, *perdonar*, *obeir* o *suplicar*) que presenten alternança entre un ús transitiu (amb un complement de persona acusatiu) i un ús intransitiu (amb un complement de persona datiu). Quan es produeix aquesta ambivalència –sovint, com dèiem, heretada del llatí–, cal analitzar de manera escrupolosa el comportament que tenien aquests verbs en una determinada època o en un determinat autor per poder discernir si un complement introduït per *a* correspon realment a un cas d'OD amb MDO o bé, en realitat, és un complement datiu, és a dir, un OI d'un verb intransitiu.¹

A banda de l'interès de dilucidar si un determinat verb, en un text o en una època concreta, funcionava com a transitiu (amb OD) o com a intransitiu (amb OI), o fins i tot de totes dues maneres, val la pena subratllar que el fet mateix que un bon nombre de verbs alternessin, ja en llatí, entre acusatiu i datiu, fou segurament un factor coadjuvant en el sorgiment i l'expansió del MDO en les llengües romàniques en general, i en el català en concret. En altres paraules, és esperable que bona part de l'acusatiu preposicional de les llengües romàniques, i per tant també del català antic, aparegui amb verbs que s'han consolidat com a transitius però que, en alguna etapa precedent, podien aparèixer amb complements datius –en tal cas, el MDO es deu no tant als trets d'animacitat i referencialitat de l'objecte, sinó més aviat a l'etimologia del verb (Ledgeway 2009: 831-832).

Tenint en compte això, hem examinat més d'una trentena de verbs que presenten (o que potencialment podien presentar) en català antic un comportament vacil·lant quant a la codificació del complement de persona (vg. també Acedo & Mateu en premsa: § 26.4.1, 26.4.4): *ajudar* (i *aidar*), *amençar*, *assistir*, *atendre*, *contrastar*, *complaure*, *creure*, *cridar*, *danyar*, *demanar*, *ensenyar*, *entendre*, *ferir*, *obeir* (i *obtemperar*), *orar*, *pagar*, *pegar*, *perdonar*, *perjudicar*, *plaure*, *precedir*, *pregar*, *proveir*, *requerir*, *respondre*, *robar*, *satisfere*, *senyorejar*, *seguir*, *proveir*, *socórrer*, *succeir*, *suplicar* i *tocar* 'afectar'.

L'estudi d'aquestes alternances parteix del mateix corpus definit en Pineda (en premsa: § 27.1) i especificat a continuació, limitat als primers 30.000 mots de cada text –tret dels que en tenien menys.

La majoria de les obres pertanyen al *CICA*, però en alguns casos s'ha inclòs algun text més, tal com es recull en l'apartat de Corpus addicional. Indiquem a continuació els textos analitzats, classificats per segles atenent a la data del manuscrit, i apuntem entre parèntesis el nombre de mots que contenen en aquells casos en què no superen els 30.000 mots: *a*) segles XI-XIII: *Primers textos* (4.000 mots); *b*) segle XIII: *Cancelleria* (15.000 mots); *Clams I*; *Cocentaina*; *Costums*; *Cronicó*; Desclot, *Crònica*; *Illes XIII-27* (500 mots); *Illes XIII-28* (500 mots); *Illes XIII-29* (300 mots); *Illes XIII-30* (250 mots); *Illes XIII-31* (450 mots); *Illes XIII-32* (900 mots); *Organyà* (5.000 mots), *Usatges* (10.000 mots); *Vides*; *c*) segle XIV: *Agramont*, *Regiment*; *Clams II*; *Cort reial*; Sant Gregori, *Diàlegs*; Eiximenis, *Dotzè*; *Epistolari I*; *Filla* (7.700 mots); Jaume I, *Fets*; Llull, *Doctrina I* (i II, en el cas de cerques exhaustives d'un determinat verb); *Marquès* (15.500 mots); Metge, *Somni*; *d*) segle XV: *Curial*; Sant Vicent, *Sermons*; *Epistolari II*; Martorell, *Tirant*; Malla, *Memorial*; *Lleida* (7.650 mots); Safont, *Dietari*, i *e*) segle XVI: Liori, *Epistolari*; Conques, *Job* (23.000 mots); Despuig, *Col·loquis*; *Illes XVI-1-33*; *Grandeses*; *Antiquitats I*.

¹ Noteu que, també en francès, llengua mancada de MDO, molts d'aquests verbs introduïen els seus complements amb *a* (Lüdi 1978; 1981). És crucial, doncs, fer un estudi acurat de cadascun d'aquests verbs.

En la majoria dels casos, però, amb aquesta porció de text s'obtenia, per a un determinat verb, un nombre d'ocurrències que constituïen indicis insuficients o contradictoris sobre el comportament, transitiu o intransitiu, del verb en qüestió. S'ha optat en tots aquests casos per estendre la cerca a la totalitat del text, i sovint també al conjunt de textos del *CICA*, amb l'objectiu d'arribar a conclusions més fonamentades sobre el comportament del verb i poder així classificar les ocurrències a priori ambigües.

Metodològicament s'ha procedit de la manera següent: quan s'ha detectat que un determinat verb, en una determinada obra, funciona com a intransitiu (per exemple, perquè pronominalitza el complement amb *li*, o perquè també introdueix amb *a* complements inanimats), els complements humans introduïts per *a* d'aquella obra han estat exclosos del recompte de MDO, perquè s'han considerat OI. Quan, en canvi, és clar que un verb funciona com a transitiu (per exemple, perquè pronominalitza el complement amb *el*, *la* o perquè admet passives de l'objecte humà), els casos d'OD introduïts per *a* s'han inclòs als recomptes de MDO.

2. L'ALTERNANÇA ACUSATIU/DATIU EN LA DIACRONIA DEL CATALÀ

En aquest apartat presentem l'estudi de cas dels verbs susceptibles de presentar una alternança acusatiu / datiu en la diacronia del català, dels primers textos fins als inicis de l'etapa del català modern, al segle XVI. El lector interessat pot consultar també Pineda (2019), treball que ressegueix l'evolució de diversos d'aquests verbs al segle XVII.

2.1. EL VERB *AJUDAR* (o *AIDAR*)

La inestabilitat del verb *ajudar* (i *aidar*), que en llatí codificava el seu complement en datiu, ha perdurat fins al català actual (vg. *DCVB*, s.v. *ajudar*, Par 1923: § 365; Solà 1994: 174-175; Ramos 2005: 101; Morant 2008: 209-234; i Pineda 2015, 2016: § 5.2.5, 2020). L'ocurrència més primerenca que en trobem al nostre corpus reflecteix, efectivament, el règim intransitiu heretat del llatí (1a). En la major part de textos primerencs predomina el règim intransitiu (amb abundants exemples amb el complement pronominalitzat amb un clíctic datiu (1b-f) i complements inanimats introduïts també per *a* (1g i h)), però la possibilitat transitiva ja s'endevina en algunes obres, fonamentalment per l'existència de passives (1j i k), i pel fet de combinar-se esporàdicament amb algun SN sense preposició (1l).

- (1) a. que vos adjuvetis *ad mulier mea et ad filio meo* (*Primers textos*, 60)
- b. *li ajudàs* de sa malautia. (*Vides*: 104)
- c. é l pregà Sent Pere que *li ajudàs* a dir les sues lausors (*Vides*: 440)
- d. qui no és de natura de la ànima ne qui ha ses necessitats no *li pot ajudar*, la fa venir en la maledicció de Déu. (Llull, *Doctrina I*: 163)
- e. *li ajudaria* en ço que pogués (*Cocentaina*: 804)
- f. que enviÿ a dir a la reyna que *li ajudaré* ab tot mon poder (Jaume I, *Fets*: 151v)
- g. Obediència, perseveransa, paciència, ajuden *a suavetat* (Llull, *Doctrina I*: 101)
- h. aparelat és sel qui ajudarà *a la tua misèria*. (*Vides*: 275)
- i. diu lo dit en P[ere] Navalles que no nou al dit Andreu Marií, ans ajuda *a la sua defensió* (*Cocentaina*: 921)

- j. mas no fo del peccat deliurat, ni per alcuna gràcia a ben fer no fo ajudat. (Vides: 12)
- k. e per accídia *ajudar* ne defès no seràs. (Llull, *Doctrina* I: 165)
- l. és raó per què Déus ajuda *hom* en ses cuytes (Llull, *Doctrina* I: 136)

La persistència del règim intransitiu, doncs, junt amb la consideració que el MDO amb les diverses categories d'OD era pràcticament inexistent en aquells primers segles, porten a tractar els casos de (2) com a datius.

- (2) a. Per què·m pregues, con *a tu* eu ajudar no pusca? Ve a N'Andreu apòstol qui *a la tua sor* porà ajudar—. (Vides: 29)
- b. ne amics ne sciència ne arts ne nules cozes no poden *a hom* ajudar (Llull, *Doctrina* I: 89)
- c. si ajudar *als frèvols e als despoderats* és honrament dels forts (Llull, *Doctrina* I: 56)
- d. no consent que·l procés desús dit pusqua ajudar *al dit Jacme* (*Cocentaina*: 855)
- e. vench ardit que janets passaren per la val d'Albayda e que venien ajudar *als moros* de Beniopa (Jaume I, *Fets*: 199r)

Així, en *Doctrina* i *Fets*, textos del XIII però que estudiem a partir de manuscrits del XIV, es constata un predomini de l'ús intransitiu de *ajudar*. De fet, en altres textos del XIV, com *Diàlegs*, aquesta opció és sistemàtica. Amb tot, és a partir d'aquest segle que, en general, l'alternança datiu/acusatiu en els complements del verb *ajudar* es va fent més evident, tant amb complements humans com inanimats. Així, al costat d'usos indiscutiblement intransitius (3), ja abunden els exemples que revelen un règim transitiu, tant directament (4a-f) com indirectament, a través de passives (4g).

- (3) a. E la dita dona secretament escriví als romans supplicant-los que *li deguessen ajudar* per amor de son marit, qui era estat lur amich. (Eiximenis, *Dotzè*: 122)
- b. les ymàgens posades a honor d'aquells qui ajudaven *a les neçessitats dels hòmens*. (Eiximenis, *Dotzè*: LII)
- c. faent encara menament al dit Prats spacialment e Bernat Pol que *li aydasen* a pendre les armes del dit Manera (*Cort reial*: 302)
- (4) a. E com, encara, sia ordonada per ajudar bastantment *sa gent*, (Eiximenis, *Dotzè*: 156)
- b. e de ajudar *les persones miserables sobrevinents* (Eiximenis, *Dotzè*: 211)
- c. E si los hòmens del vassall ajuden volentàriament *lur senyor menys principal* pugnand contra lo senyor major (Eiximenis, *Dotzè*: 341)
- d. que sia bastant ha ajudar *lo bé comú* (Eiximenis, *Dotzè*: 97)
- e. fo necessari de hedifficar ciutats per ajudar *la humana missèria*, (Eiximenis, *Dotzè*: 90)
- f. que eyl sí era en la era del dit Bernat Rovira, que aydava a batre *en Pere batiat*, e aquí viu la dita Riera (*Cort reial*: 221)
- g. com los assetjats *poden ésser ajudats* per algunes astúcies (Eiximenis, *Dotzè*: LXII)

Aquesta alternança entre l'ús transitiu i l'intransitiu s'observa de manera molt il·lustrativa en (5a), en què el complement inanimat introduït per *a* (ús intransitiu) és reprès seguidament per un clíctic acusatiu (ús transitiu); així com en (5b), on observem una situació inversa:

- (5) a. cascú sia tengut de ajudar *a la cosa pública* segons son poder, segueix-se que com cascú de la comunitat sia membre d'aquella, que cascú se deu esforçar de dar-li bons membres qui *la puxen bé ajudar* quant hora sia. (Eiximenis, *Dotzè*: 45)
- b. sabent que sos fills no s'eren convidats a ajudar *Jason*, rey lur, [...] los deseretà tots dient que no·ls tenia per fills, pus que lur senyor havien axí lexat encórrer *ne li havien vulgut ajudar* en tanta necessitat posat (Eiximenis, *Dotzè*: 128)

En el cas del text d'Eximenis, essent-hi evident el règim alternant del verb *ajudar* (3)-(4), tenint en compte que en aquesta època el MDO amb SN era residual (§ 27.3), s'ha optat per considerar els casos com els de (6) com a datius, i no com a acusatius amb MDO:

- (6) a. bona natura ajuda *a l'hom* que sia virtuós. (Eiximenis, *Dotzè*: LV)
- b. bona costil·lació ajuda *a l'om* per ésser virtuós. (Eiximenis, *Dotzè*: LV)
- c. quant les fembres ajuden *als hòmens* en fer peccats e mals, axí matex los ajuden a caure (Eiximenis, *Dotzè*: 300)
- d. ssí anava a l'ort d'en Simon per aydar a fer parat *e-n Maymó ben Jacob jueu* (*Cort reial*: 217)

Als segles XV i XVI es manté la situació. En algunes obres, com ara *Dietari* de Safont, *Memorial* de Malla, *Sermons* de Sant Vicent o *Illes XVI*, l'ús intransitiu és pràcticament sistemàtic: els exemples pronominalitzats *sempre* són amb el clíctic datiu (7), i no es detecten usos transparentment transitius, de manera que els objectes introduïts per *a* (8) s'han considerat relacionats amb aquest ús intransitiu, l'únic del qual es té evidència segons els textos.

- (7) a. tots los mariners *aydants-li* la lansaren a la riba o vora de la mar, (Safont, *Dietari*: 264)
- b. per la qual *ajudar-li* podia (Malla, *Memorial*: 116)
- c. pregà·l que *li ajudàs* (Sant Vicent, *Sermons* 27)
- d. y que encara *li ajudaria*, si en res y era bona, però (Liori, *Epistolaris*: 28)
- e. En lo retaula ha de haver set cases [...]. En la case del mig: [...] lo Joa[n] e las Maries a l'antorn, qui li *ajuden* a lavar (*Illes XVI-22*: 442)
- (8) a. per ajudar *a la gent deperida* (Malla, *Memorial*: 146)
- b. devets ajudar *a vídues e a pobres*. (Sant Vicent, *Sermons* IV: 38)
- c. après ajudave a obrar *a Joseph* (Sant Vicent, *Sermons* IV: 290)
- d. per ajudar *als qui tene[n] facilitat* en compondre y no ténan art (*Illes XVI-3*: 361)

En altres obres del XV i també del XVI, en canvi, coexisteixen el règim intransitiu (9), molt predominant, i el transitiu (10), fins i tot dins un mateix fragment (11).

- (9) a. si ella li fos amiga e *li ajudàs* (*Curial*: 351)

- b. Per què, donant la mà al cavaller, *li ajudà a levar*. (*Curial*: 126)
 - c. e per aquella rahó *li ajudam* a fer aquell libre tan noble (*Curial*: 298)
 - d. Déu, per sa merçé, *li ajut*, que València hi perdria prou. (*Epistolari* IIc: 92.264)
 - e. E tantes foren les suplications de l'hermità, ab los altres senyors que *li ajudaren*, que al rey fon forçat donar-les-hi. (Martorell, *Tirant*: 110)
 - f. confiant en lo sobiran Be, donador de tots los béns, qui ajuda *als bons desigs* supplint lo defalliment dels desijants (Martorell, *Tirant*: 61)
- (10) a. mostrant haver compassió, prèc càrrech de *ajudar-lo* (*Curial*: 43)
- b. pensà pregar-la que per elles dos lo cavaller *fos ajudat*. (*Curial*: 351)
 - c. cavallers e gentils hòmens ajudar a descavalcar *dames e donzelles* (*Curial*: 371)
 - d. Trobí·m en servitut de aquest cavaller [...] per causa de yo *ajudar-lo* ha armar e fer les banderes (Martorell, *Tirant*: 301)
 - e. També dix l'altre die a na Blanes, que *l'ajudava* a vestir, y era ora de partir y son pare dava-li presa (Liori, *Epistolaris*: 38)
- (11) estava Salones en gran treball e perill. Ponç d'Orcau, qui víu lo seu cavaller en tan àvol punt, anà a les regnes del cavall e aturà·l, e, traent-li lo peu del strep, ajudà a llevar *lo cavaller* [...] Salones, qui·s viu fora d'aquell perill e conech que son adversari *li havia ajudat*, dix-li axí (*Curial*: 114)

En aquestes obres, doncs, casos com els de (12) no s'han inclòs en els recomptes de MDO, atès que molt probablement corresponen al règim intransitiu del verb:

- (12) a. que *ajudassen a Curial* e li fessen haver victòria. (*Curial*: 88)
- b. yo, noble, vull ajudar *a altre noble* (*Curial*: 286)
 - c. Vets ací lo cavaller tan cortès que ajuda *a tots* a descavalcar. (*Curial*: 379)
 - d. una ciutat e vila reyal pot ajudar *a altres* (*Epistolari* IIa: 17.115)
 - e. Cuytem per ajudar *al nostre rey e senyor* qui s'és posat en gran perill. (Martorell, *Tirant*: 140)

2.2. EL VERB AMENAÇAR

El verb *(a)menaçar* alternava en català antic entre l'ús amb complements de persona acusatiu i datiu (Par 1923: § 365; Meier 1947: 249; *DCVB*, s.v. *amençar*; Rigau & Sánchez en premsa: § 28.4.1b). De fet, als segles XIII i XIV, tret d'alguna obra on *amençar* funciona com a transitiu (13), el verb funciona com a intransitiu (14), de manera que els casos de complements introduïts per *a* (15) en aquestes mateixes obres s'han considerat datius, tenint en compte que en els textos afectats no hi ha usos clarament transitius del verb i, a més, el MDO aleshores era absolutament inusual:

- (13) a. com ela·s tema d'aquells per ço com *la àn menaçada*. (*Clams* I: 115)
- b. aquells Ferrer e Johan *foren menaçats* [per] [en] [Berenguer] de Besaldú (*Clams* I: 136)
- (14) a. e com éls més *li manazaven*, é l màs li cridave (*Organyà*: 120)
- b. E aqeles companges de les gens [...] manazaven *ad aqel ceg* e dezien-li qe calàs

(*Organyà*: 120)

- c. é, qui ho sabé, *menaça-li* primerament, e puxes prè-lo lo demoni (*Diàlegs*: 51v)
- d. aquest testis menassà *a la dita esclava* fort dient-li que (*Marquès*: 03v)²

- (15) a. venia d'una batala e menassava *als crestians* (*Vides*: 238)
- b. totes aqueles genz menassaren *a Egeas* e dixeren que (*Vides*: 34)
- c. *Al qual* l'onrat baron menaçà blanament e dix (*Diàlegs*: 15r)

Ja al XV, sí que trobem indicis clars de l'alternança entre l'ús transitiu i l'intransitiu en una mateixa obra (16). Per exemple, en el *Curial* predomina l'ús transitiu del verb, però en tenim algun cas amb complement datiu –rere el qual hi pot haver un patró ditransitiu.³

- (16) a. Curial li estava desús ab la spasa en la mà, e, si·s rellevàs, *lo menaçava* de mort. (*Curial*: 60)
- b. tots temps brama en una part o en altra, menaçant *los navegants*. (*Curial*: 288)
- c. Curial sabé que Guillalmes havia parlat e parlava d'ell molt desonestament, e, no sens injúria, *li menaçava* de matar-lo en aquell camp (*Curial*: 353)
- d. cridant de nit e desonrant aquell fins *amençar-lo*, dient que (*Epistolari* II d: 134.339)
- e. no estava be a gentil hom menaçar *a un pastor* (*Epistolari* II a: 117.305)

Finalment, en altres obres del conjunt del període estudiat, el nombre d'ocurrències del verb és molt més limitat (17), la qual cosa fa impossible discernir si un complement introduït per *a* és datiu o MDO.⁴

- (17) a. Com l'embaxador del Papa menaçà *al capità del Gran Turch* dins Contestinoble (*Martorell, Tirant*: 171)
- b. No menace *a negú* ni s'enfelonesca, car no stà bé (*Martorell, Tirant*: 607)
- c. si amenassí *al orphe*, podent-o fer sens castich meu (*Conques, Job*: 79)

2.3. EL VERB *ASSISTIR*

Amb el significat 'prestar concurs o ajuda a algú', el verb *assistir* podia usar-se en llengua antiga com a intransitiu (*assistir-li*) i com a transitiu (*assistir-lo*) (*DCVB*, s.v. *assistir*), essent aquest darrer el règim que s'acabaria consolidant en català actual (*DIEC2*, s.v. *assistir*). En el nostre estudi de corpus només n'hem trobat dues ocurrències.

- (18) a. Vostra virtut, com és tantost perida, jutges del món, per assistir *a Jhesús*

² En aquest obra, però, trobem la construcció següent: «aquesta testis, *menassada* per son senyor, anà a casa del dit juheu» (*Marquès*: 7r).

³ Exemplifica clarament aquest patró ditransitiu l'oració següent: «crech que·l·ls perdré e que·ls veuré tost a vida tornar, car aquesta dona, la qual veig contra mi a grans passes venir nit e jorn, *m'o menaça*.» (*Malla, Memorial*: 163)

⁴ Per això mateix Meier (1947: 249) excloua exemples com el següent, de *Lo somni*: «Nostre Senyor Déus ha mostrat son poder gran e menaçat no solament *als poch*s mas *als majors prínceps del món* (*Metge, Somni*: 128)».

ordenats en lo final judici? (Malla, *Memorial*: 178)

- b. Si llavòs assistix *ad aquell* algun bon àngel que reconte hu de mil beneficis (Conques, *Job*: 83)

L'exemple (18a) s'ha exclòs dels recomptes de MDO, atès que, d'una banda, en aquesta obra el marcatge amb noms propis de divinitat és pràcticament inexistent i, de l'altra, perquè la mateixa obra conté la seqüència *àngel assistent al teu reverent Pare*, amb un substantiu deverbal el complement del qual és introduït per *a*, cosa que apunta al règim intransitiu del verb. En el cas de (18b), en canvi, l'obra sí que conté ocurrences de MDO amb demostratius pronominals, i a més l'estructura verb-objecte-subjecte amb dos SN de 3a persona és potencialment ambigua (vg. Pineda en premsa: § 27.4.3) i és del tot esperable el recurs al MDO, de manera que l'exemple s'ha inclòs als recomptes.

2.4. EL VERB *ATENDRE*

El verb *atendre* té un ús intransitiu o transitiu segons el significat. Amb el sentit de 'arribar a una persona o cosa que es mou, a força de fer més via en la mateixa direcció', és transitiu (*DCVB*, s.v. *atendre*) (19). En canvi, amb els significats de 'aplicar tot el pensament a una cosa, tenir en compte una cosa' o bé 'escoltar i assentir al que un altre diu' presenta en el corpus un ús intransitiu sistemàtic, tant amb complements inanimats (20a-c) com animats i humans (20d-g) –vg., però, Par (1923: § 361). És per això que aquest tipus d'exemples s'han exclòs dels recomptes de MDO.

- (19) E puy, a cap d'una peça, cavalgaren après de N'Ató, Don Blasco e Don Artal ab sos cavalers. E Don Ató *atench-lo* a la exida d'unes tàpies (Jaume I, *Fets*: 15r)
- (20) a. enans deu hom *atendre a les grans faenes que a les menors* (Jaume I, *Fets*: 68r)
b. què·ls deuen fer los feels *attenent a lur combatre*. (Eiximenis, *Dotzè*: LXII)
c. com lo combatent deu *attendre a grans cauteles e travetes*. (Eiximenis, *Dotzè*: LVIII)
d. E en les bèsties appar açò mateix, *attenent a lla orsa e a la loba*, e en los peys, *a la balena* (Eiximenis, *Dotzè*: 190)
e. veeren que·ls hòmens volien *atendre a la comtessa* per aqueles paraules (Jaume I, *Fets*: 25r)
f. ells *attenen als menestrals* de lur offici (Eiximenis, *Dotzè*: 29)
g. *Attén al nostre cap Jhesucrist*, deya ell (Eiximenis, *Dotzè*: 25)

2.5. EL VERB *CONTRASTAR*

El verb *contrastar* 'resistir, oposar-se a, fer oposició a, combatre, disputar, discutir' tenia en català antic usos intransitius –predominants– (21) i transitius (22), tant amb complements de persona com inanimats (*DCVB*, s.v. *contrastar*). A causa, doncs, del règim variable –i de fet predominantment intransitiu d'aquest verb–, els exemples trobats en l'estudi de corpus amb complement de persona introduït per *a*, com els de (23), s'han exclòs del recompte de casos de MDO:

- (21) a. com l'emperador volgés tolre ·i^a· gleysa, Sent Ambrosi *li contrastà* (*Vides*: 407)
 b. *contrasten a lurs falses conseylls.* (Llull, *Doctrina* II: 274)
 c. L'om qui contrasta *a la fortuna.* (Eiximenis, *Dotzè*: 229)
- (22) a. si alcuna rahon hi à per la qual deya contrastar *la dita reparació ni les coses en la dita carta o en la nota d'aquella contengudes* (*Clams* II: 160)
 b. E açò fets no contrastan *lo consell* a vós tramés per vostres letres (*Cocentina*: 916)
- (23) a. com fos [la mort d'una persona] per Déu ordenada e deliberada, *al qual* ell, qui no podia peccar, no volia contrastar (Malla, *Memorial*: 103)
 b. no poran contrastar *a Él* per neguna vertut (*Vides*: 21)
 c. ab aureles sordes *a nós tostemps e al Sant Espirit* avetz contrastat (*Vides*: 83)
 d. e per contrastar *a mals hòmens* (Eiximenis, *Dotzè*: 62)

2.6. EL VERB *COMPLAURE*

Aquest verb, avui dia transitiu, alternava en català antic entre l'ús transitiu i l'intransitiu (*DCVB*, s.v. *complaure*; vg. també Par 1923: § 361 i l'anàlisi que se'n fa en Acedo & Mateu (en premsa: § 26.4.1.3f) en el marc de les alternances de l'estructura argumental amb verbs psicològics). Els exemples de (24) s'han considerat usos intransitius del verb, perquè en aquestes obres el complement de *complaure* és sistemàticament introduït per *a* (una sistematicitat que contrasta clarament amb el MDO, que en aquella època, en aquelles obres i amb aquell tipus de sintagmes era inexistent o residual), i també perquè el complement apareix generalment pronominalitzat per *li* (24f i g). Amb tot, cal tenir present que l'alternança es deixa veure en algunes d'aquestes obres amb la presència d'algun exemple espars transparentment transitiu (25a-c), i de fet en altres obres coetànies, com el *Curial*, el verb s'empra sistemàticament com a transitiu (25d i e).

- (24) a. entenents que açò haurà per acceptable la vostra reyal justícia, havem deliberat, no per desplaure, mas per *complaure a aquella* (*Epistolari* Id: 141.294)
 b. per ço que complagués *al dit A. M.* en guisa que (*Marquès*: 17r)
 c. maltractaren lurs fills per *complaure a lurs mullers*, madrastrès d'aquells. (Metge, *Somni*: 178)
 d. e veent los dits consellers que convenie [...] *complaure a-n aquest poble qui cridava* (Safont, *Dietari*: 77)
 e. Per fer-ne servey al senyor rey e *complaure a alguns amichs de aquest regne* (*Epistolari* IIc: 41.161)
 f. a vegades, per *complaure-li*, pecca. (Metge, *Somni*: 7)
 g. E per aquells fou respost encontinent que de bon grat *li'n complaurien.* (Metge, *Somni*: 158)
- (25) a. cascuna nit turmenten los mesquins de marits, dels quals són molts qui, per *complaure-les* o per fugir a plet immortal, giten de casa lurs pares, fills e germans (Metge, *Somni*: 210)
 b. los consellers, per *complaure molts buscaris qui eren stats e eren encara lurs*

- c. *per complaure la volentat del dit senyor rey (Epistolari IIb: 40.159)*
- d. Curial, qui desijós era de complaure *la priora* en tota manera (*Curial: 149*)
- e. Per què, filla mia, dispon-te a *complaure-l* (*Curial: 316*)

2.7. EL VERB CREURE

El comportament transitiu o intransitiu de *creure* depèn del seu significat (*DCVB*, s.v. *creure*; vg. també Par 1923: § 365). Així, tal com constatem al corpus, amb els significats de ‘tenir per ver’ i ‘obeir’, *creure* és transitiu (26), tant amb complements inanimats com amb referents humans o divins. Tenint en compte aquests matisos semàntics, doncs, l’exemple de (27) – pertanyent, a més, a una època (segle XVI) i un text amb una presència elevada del marcatge, s’ha considerat un cas de MDO:

- (26) a. Eu creu *la veritat de la passió d’Él* (*Vides: 390*)
 - b. e dix-li que [...] creuria *son conseyl* (Jaume I, *Fets: 148v*)
 - c. quant l’auràs conegut, que-*l cresegues* (*Vides: 32*)
 - d. fossen turmentatz totz cels qui no cresen *Sent Ambrosi!* (*Vides: 400*)
 - e. no àn tant de lum a creura *Déu* ne ses obres (Llull, *Doctrina I: 133*)
 - f. la fe no fos en nós de creure *nostre Creador* en les sues obres, (Jaume I, *Fets: 1r*)
 - e. a mi era necessari que *la un* cresegués; si *la hun* havia a creura e yo no ere ben cert qual, era a mi legut creure *aquell que la mia consciència me dictàs ésser vertader*. (Metge, *Somni: 142*)
- (27) May volgé creure *a don Juan*, mon senyor, en Barcelona; bé crec que se’n penit. (Liori, *Epistolaris: 40*)

En canvi, al corpus constatem que, amb el significat particular de ‘tenir fe; adherir-se a una cosa com a vera, o a una persona com a veraç’, *creure* presenta un règim intransitiu, introduït per *a* o *en*, tal com mostren els exemples amb complements inanimats (28) com amb referents humans i divins (29) –és per això que aquests darrers casos, provinents a més de textos primerencs generalment sense marcatge, s’han exclòs dels recomptes del MDO:

- (28) a. eu verament creuré *a la tua fe* (*Vides: 92*)
 - b. Tol-te, fil, de les sues paraules e creu *a la mia paubrea*. (*Vides: 198*)
 - c. E per assò, fil, criu *al conseyl* que Déus te dóna (Llull, *Doctrina I: 89*)
 - d. Si tu creus *en aqueles coses* (*Vides: 51*)
 - e. per què éls creurien *en la sua fe*. (*Vides: 436*)
- (29) a. Creu tu *a mi*, [...] Eu creu *en tu*, séyer (*Vides: 188*)
 - b. segons que eu t’e dit, tu creu *al Déu meu*. (*Vides: 64*)
 - c. deus més creure *als testimonis* que Déus dóna ab sa vertut que *als testimonis* que natura dóna ab los teus huyls (Llull, *Doctrina I: 74*)
 - d. E faem-los fer carta [...], que creguessen *a aquests tots tres de la missatgeria* que els dirien per nós. (Jaume I, *Fets: 62v*)

L'ús alternant de *creure* també s'esmenta en Acedo & Mateu (en premsa: § 26.4.4).

2.8. EL VERB *CRIDAR*

El verb *criidar*, amb el sentit de 'pronunciar el nom de qualcú per fer-lo venir', alternava en català antic entre l'ús intransitiu i el transitiu (*DCVB*, s.v. *criidar*). Així, tenim obres en què predominen els complements acusatius (30) i obres en què predominen els datius (31) –així doncs, aquests darrers casos, incloent-hi inanimats introduïts per *a* (31c), s'han exclòs dels recomptes de MDO:

- (30) a. la dita Anthònia cridà una *esclava sua apellada* [...] (*Marquès*: 09v)
b. ell sí viu un oma [...] qui cridà *lo dit Magaluf ben Maymó*, [...] e·l dit Magaluf [...] viu aquell om qui·l *criidava* (*Cort reial*: 260-261)
c. E ladonchs Prosèrpina [...] cridà *Eurídicés*, la qual vench claudicant (*Metge, Somni*: 166)
d. Tiraven-li dels cabells e del nas, e *criidaven-lo* per son nom; mas certes açò era no res: (*Curial*: 71)
- (31) a. E adonques él *criidà a Servan*, diaque, per tal que fos testimoni del miracle; e *criidà-li* per son nom (*Diàlegs*: 33v)
b. Quant cride *a mon servent* per la mia pròpria boca y li demane algun servici no·m respon. (*Conques, Job*: 92)
c. ¿Cridaràs *al nívol* ab veu alta y baxarà per ton manament l'aygua? (*Conques, Job*: 62)

2.9. EL VERB *DANYAR*

Encara que segons el *DCVB* (i el *DIEC2*) (s.v. *danyar*) aquest verb és transitiu, al corpus n'hem trobat exemples intransitius, potser influenciats pel sinònim intransitiu *noure*, o per la paràfrasi *fer dany a*. Els resultats d'una cerca exhaustiva de totes les ocurrencies d'aquest verb es concentren al segle XVI, és a dir, ja en l'etapa del català modern, i mostren que, en alguns textos, *danyar* funciona com a intransitiu (32), com denota l'ús del clíctic datiu o la introducció amb *a* de complements inanimats. En altres obres de l'època, en canvi, s'observa una alternança. En *Col·loquis* (33), com que els complements afectats són inanimats, aquesta vacil·lació no afecta els recomptes de MDO. En *Job*, si bé l'abast del MDO amb referents humans i divins ja és considerable, s'ha exclòs (34b) dels recomptes de MDO pel fet que el verb *danyar* es coordina amb l'intransitiu *aprofitar*.

- (32) a. *a la poca salut que ella té*, aquest enug *li poria molt dayar*. (*Liori, Epistolaris*: 15)
b. perquè tostems *li solen dayar a vostra senyoria* estes viandes (*Liori, Epistolaris*: 121)
c. no·ns mullàvem sinó les capes, y axí no m'à fet mal ni m'à danyat *a la relma* (*Liori, Epistolaris*: 9)
d. no y cau niguna serena o humiditat que danye *als cossos humans*. (*Grandeses*: 248)

- (33) a. llegiu tostemps que pugau, que no danya *a res* lo saber lo succés de les coses pasades (Despuig, *Col·loquis*: 174)
 b. també·ls danya *la demasiada grexes*a que tenen (Despuig, *Col·loquis*: 73)
 c. lo demasiat minjar destragua lo ventrell, debilita lo gust y danya *la bolsa*. (Despuig, *Col·loquis*: 86)
- (34) a. Als quals sols fon acomanada la administració del regne y jamay *fon* de enemich *danyada* ni prevalgué contra ells. (Conques, *Job*: 57)
 b. Bondad o maldad ni aprofita ni danya *a Déu* sinó *al home*, y malament jutja la carn que Déu no·s cura de ses coses (Conques, *Job*: 85)

2.10. EL VERB *DEMANAR*

Els verbs de petició com *demanar* experimenten un canvi de règim en el pas del llatí a les llengües romàniques, i passen de ser transitius a construir-se amb un complement de persona en datiu; de fet, la vacil·lació en l'expressió del complement de persona encara s'observa en català antic (vg. Par 1923: § 430-431, Acedo & Mateu en premsa: § 26.4.4, Rigau & Sánchez en premsa: § 28.4.1a). En alguns casos, sembla que es pot correlacionar la diferència sintàctica amb una diferència de significat, com exemplifiquen les dues ocurrences de (35): el primer complement és un OD i designa la persona que sol·licitem, a qui demanem que vingui; en canvi, el segon és un OI i el verb té ara el sentit de preguntar (una cosa, sobre una cosa, d'una cosa) a algú. En aquest sentit, doncs, exemples com el de (36), que corresponen a aquest segon significat, s'han exclòs del recompte de MDO.

- (35) E nós dixem a un escuder: “On és lo porter?” e dix él: “Lessús sol estar”. E envié dos escuders meus, e *demanaren-lo*. E vench tot descolorit, e nós *demanam-li*: “Qui à la clau d'esta porta?”(Jaume I, *Fets*: 19r)
- (36) a. E demanam de conseyl *al bisbe*, per nom En Berenguer d'Aril, e *a·N Guillem de Muntcada e a·N Ramon e a·N Guillem Ramon*, (Jaume I, *Fets*: 21r)
 b. Seyor, nós havem demanat *a·N Pere Martel* de ço que creem que a vós plaurà, d'una yla que ha nom Maylorques. (Jaume I, *Fets*: 27v)

2.11. EL VERB *ENSENYAR*

El verb *ensenyar*, amb el sentit de ‘comunicar coneixements’, presenta un comportament complex (vg. *DCVB*, s.v. *ensenyar*). D'una banda, es pot expressar la cosa ensenyada i el destinatari de l'ensenyament, cas en què s'obté una construcció ditransitiva (37), i fins i tot algun exemple espars de construcció amb doble acusatiu (37c). De l'altra, quan no hi ha OD referit a allò que s'ensenyava, el destinatari de l'ensenyament pot ser acusatiu (38) o bé mantenir-se com a datiu (39), alternança que en algun cas es manifesta dins d'un mateix text, com *Vides*. En aquest context, els exemples de (39c i d) s'han considerat datius, i s'ha descartat que poguessin ser usos transitius del verb amb MDO, perquè el marcatge en l'àmbit dels relatius era inexistent en aquella època (vg. Pineda en premsa: § 27.3.6).

- (37) a. els jueus enseyaren *als reys lo loc on era nat*. (*Vides*: 135)
 b. bon servidor deu ensenyar *sa amor a son senyor*. (Eiximenis, *Dotzè*: LXIII)

- c. aquí cascú pot ensenyar *son prohisme* fraternalment *ço qui mester li fa* (Eiximenis, *Dotzè*: 22)
- (38) a. nós freturàvem que per El *fossem enseyatz* (*Vides*: 14)
 b. E adoncs l'apòstol los comensà *totz* a ensenyar en la fe mout sàviament (*Vides*: 60)
 c. e amenà l'emfant a la esgleya, [...] e *enseyà-lo* bé diligentment, e donà-li regla de viure (*Vides*: 191)
 d. A qui dónes consell? Per ventura al qu'és dement? *Aquell* enseñes que habunda de saber? (Conques, *Job*: 71)
- (39) a. Per què li deren masestra per so que *li enseyàs* a letres, si apenre podia (*Vides*: 345)
 b. quines coses ajudaven a l'hom a ésser tost savi, respòs que [...] humilment escoltar tothom qui *ensenyar-li puxa*. (Eiximenis, *Dotzè*: 405)
 c. Lo qual fo liurat per los pagans a enfans, *als quals* el enseyava, los quals lo auciren ab cayrels e ab sagetes. (*Vides*: 156)
 d. per tal que no·ls calla res reebre dels pobres escolans *a qui* ensenyen. (Eiximenis, *Dotzè*: 27)

2.12. EL VERB *ENTENDRE*

En català antic aquest verb, usat amb el significat de 'atendre, prestar atenció', era emprat intransitivament, amb complements introduïts per diverses preposicions, com *en* i *a* (40) (vg. també *DCVB*, s.v. *entendre*). Per això, el cas de (40e), amb un complement humà introduït per *a*, i pertanyent a una obra sense MDO amb sintagmes nominals, s'ha exclòs dels recomptes d'aquest fenomen, i s'ha considerat pertanyent a l'esmentat ús intransitiu del verb, abundant en l'obra en qüestió:

- (40) a. devien entendre *en la filosoffia moral* (Eiximenis, *Dotzè*: 409)
 b. lavors no entenien les gents *a generositat* (Eiximenis, *Dotzè*: 428)
 c. desiran entendre solament *en Déu* (*Diàlegs*: 9v)
 d. can yo entenia *als desirés* de l'altra vida (*Diàlegs*: 76r)
 e. Posem-nos ·i· poc de parlar, per tal que, con entenem a contar los miracles dels altres [...]. Dementres que yo entén *als pares* qui foren de nostre veynat fort prop, yo avia lexatz los fetz ho miracles dels majors (*Diàlegs*: 35v)

2.13. EL VERB *FERIR*

El verb *ferir*, generalment transitiu, pot ser usat intransitivament en el sentit de 'envestir, acometre, llançar-se contra algú' (*DCVB*, s.v. *ferir*), en un tipus de construcció amb les preposicions *en* i *sobre* i que podria ser descrita com a conativa (41) (vg. també Acedo & Mateu en premsa: §26.3.3.3 i § 26.4.5).⁵ També en el sentit de 'donar un cop o donar cops a

⁵ En una cerca del lema *ferir* al conjunt del CICA, hem obtingut molts més exemples d'aquesta construcció, com ara:

(i) a. i negun exia de la ciutat per ferir *en lo setge* mentre ells (Muntaner, *Crònica*: 133vb)

un organisme per danyar-lo' són possibles tant el comportament transitiu com l'intransitiu, tal com exemplifica el fragment de (42) –de les diverses definicions i exemplificacions que dona el *DCVB* (s.v. *ferir*) per aquest verb es desprèn, sembla, que la possibilitat d'alternança apareix quan el verb descriu una acció repetitiva, mentre que seria transitiu quan es descriu una ferida puntual a algú:

- (41) a. e entrò sus a la mar no faés hom sinó ferir *en éls*. (Jaume I, *Fets*: 61r)
 b. E finalment feriren aquests lamps *en diverses parts*, axí dins la present ciutat com fora (Safont, *Dietari*: 112)
 c. Tirant ixqué fins a la vora de la mar per ferir *en los moros* (Martorell, *Tirant*: 451)
- (42) E aquels qui anaven ab Don Ató obriren-se e, així con se degueren acostar a él, faeren carrera als altres per on *lo devien ferir*. E *feriron-lo* ·II· cavalers, e la ·I· donà-li jus la boca a la part esquerra, e l'altre *feri-li* per l'escut. [...] E entretant vench Sanxo Martines de Luna, germà major de Martí Lópeç, e *feri-lo* per la part dreita de la lança (Jaume I, *Fets*: 15r)

Una cerca del lema *ferir* al conjunt del CICA revela nombrosos casos de complements de persona introduïts per *a* (incloent-hi referents inanimats (43i-k)), en textos i èpoques on el MDO era molt desconegut:

- (43) a. volch altre vegada ferir *als franssesos* (Desclot, *Crònica V*: 83)
 b. E odí dir que na Mirona que ferí del peu *a la filya d'en Clereç* (*Alcoi*: 4v)
 c. seguia na Mirona e que volc ferir *a la moça*, mas no o féu (*Alcoi*: 4v)
 d. e diu e nega que él no ferí *a la dita Ffotox*. (*Cocentaina I*: 101)
 e. e ab lo dart amentat e volch ferir *a-n Bertholomeu Poch*. (*Cocentaina I*: 109)
 f. gità-la en terra e ferí *a aquella* de molts colps de peu (*Clams II*: 251)
 g. megaduch ab la cavalleria va ferir *als hòmens a cavayl* (Muntaner, *Crònica*: 114ra)
 h. ab tot lur poder ferissen *al setge* (Muntaner, *Crònica*: 140vb)
 i. È, he altra vegada ferí *al fluvi* ab lo palli del mases (*Diàlegs*: 3v)
 j. E ferí lamp *al campanar major* de la (Safont, *Dietari*: 111)
 k. Ítem ferí lamp *a casa d'en Branda Amat* (Safont, *Dietari*: 111)

Per tot això, per determinar si els complements introduïts per *a* detectats al nostre corpus corresponien a l'ús transitiu del verb amb MDO o bé a un ús intransitiu, s'ha fet un estudi detallat de les obres afectades.

A *Clams I* trobem, a banda dels usos transitius predominants (44), tres usos en què el complement de persona del verb s'introdueix amb *a*. Un primer exemple (45a) correspon a un demostratiu pronominal.⁶ Cal tenir en compte que si el consideréssim un cas (molt primerenc) de MDO seria de fet l'únic a l'obra amb aquest tipus de sintagmes, i que el context

- b. et van ferir *en aquella gent* (Muntaner, *Crònica*: 145ra)
 c. descobrí son bras e fau-se farir *an le vane* sí que la sanch (*Questa*: 114rb)
 d. alguns dels christians farriren *en ell* e mataren-llo. (Gorigos, *Flor*: 131)

⁶ Ja hem vist, però, que l'absència de nucli lèxic dels SN no és un tret decisiu ni desencadenant de MDO en aquesta època (vg. Pineda en premsa: § 27.3.3).

(*molts cops*), i sobretot la coordinació amb *donar*, podrien interpretar-se com un indicatiu que aquesta és la versió intransitiva del verb. Per aquestes raons, en la nostra anàlisi hem optat per excloure aquest exemple dels recomptes de MDO. Els altres dos exemples de *ferir* introduïts per *a* en aquest text corresponen a noms propis, categoria que en l'obra afectada ja començava a presentar una incidència considerable de MDO (vg. Pineda en premsa: § 26.3.2). Noteu, però, que (45b) té una semàntica molt semblant a la de (45a), la qual cosa ens inclina a tractar-lo, també, com un cas d'ús intransitiu. En canvi, (45c) fa referència a un acte puntual, de manera que s'ha considerat un ús transitiu amb MDO, fenomen ja relativament freqüent en el text estudiat amb noms propis.

- (44) a. tenien en terra a Michel Mercer lo qual era ja nafrat e ferien *aquel* ab bastons e ab pichs ê·l cors, e agueren aquel mort si fembres no·ls o vedassen. (*Clams I: 76*)
 b. mas bé li veé exir molta sanch del cap, e volien *aquell* ferir ab los pics (*Clams I: 77*)
 c. fo present que·l dit P&. Saguàrdia tenia lo coltel treit e fferia *lo dit Johan Martínez* ê·l cors (*Clams I: 42*)
 d. Pere Saguàrdia ab lo seu coltel que ya tenia treit ferí *aquel Johan Martínez* (*Clams I: 43*)
- (45) a. prè a na Joanna, muler d'en Domingo de Calatayú ab abdues les mans als cabels e gità aquela en terra, e donà e ferí *a aquella* de molts colps (*Clams I:*)
 b. e los ditz G&. Bernat e R. Bernat cascuns ferint ab bastons de moltz colps ê·l cap e ê·l cors *al dit Michel* estant aquel en terra (*Clams I: 77*)
 c. aquel Jacme Bertran baxà's a una pedra e fferí d'aquela *al dit Apariçi* d'un colp en lo cap (*Clams I: 50*)

Un altre text del corpus, original del XIII però estudiat a partir d'un manuscrit del XIV, ens ofereix quatre ocurrencies més de *ferir* amb un complement introduït per *a*. L'ús de (46a) s'ha considerat intransitiu, no solament pel context sinó també perquè pertany a una obra on es documenten diverses ocurrencies intransitives del verb (com *ferir a la mà esquerra*, en (46a)). Les tres ocurrencies de (46b), una amb un nom propi i dues amb pronoms personals, són més problemàtiques, atès que amb aquests elements i en aquest text el MDO ja era una possibilitat (vg. Pineda en premsa: § 27.3.1, 27.3.2). De fet, que es tracti d'una estructura triplement paral·lela podria haver influït en el tractament homogeni de les tres ocurrencies, és a dir, en l'ús del marcatge en tots tres casos (vg. Pineda en premsa: § 27.4.4). El context de l'exemple apunta, a més, a un esdeveniment puntual: Don Pero acaba de ser ferit en plena batalla (*E entretant vench Sanxo Martines de Luna, germà major de Martí Lópeç, e ferí-lo per la part dreta de la lança [...]. E él [...] sentí·s ferit; e aturà·s e abressà lo col del caval*). Per tot això, hem considerat les ocurrencies de (46b) exemples de MDO:

- (46) a. El comte d'Ampúries e·ls del Temple anaren ferir *als de les tendes*, e En Guillem de Muntcada e En Ramon anaren ferir *a la mà esquerra*. (Jaume I, *Fets*: 38v)
 b. Que yo us dic que, si *a Don Pero Aonés* ferits, que *a mi* ferrets e *a mi* haurets a ferir primer (Jaume I, *Fets*: 15v)

Finalment, en el conjunt del corpus estudiat tenim un darrer exemple de *ferir* amb el complement introduït per *a*, molt tardà, ja del català modern, en una obra sense cap altre ús del verb. Tenint en compte que el MDO al segle XVI ja era un tret àmpliament estès, i tenint en compte el context de l'exemple, hem inclòs (47) en els recomptes de MDO:

- (47) y de aquí comensaren a tirar archabussades a le gent nostre, y de aquí ferira[n] *ha alguns*, y (*Illes XVI-8: 379*)

2.14. EL VERB *OBEIR* (I *OBTEMPERAR*)

En la llengua antiga, el verb *obeir* presenta un comportament alternant com a transitiu (48) i intransitiu (49), sovint en un mateix text (vg. també *DCVB*, s.v. *obeir*; vg. també Par 1923: § 361). L'existència d'exemples amb referents inanimats (49a i b) i pronominalitzats amb datiu (49c) ens condueix a descartar que exemples com (49d), de la mateixa obra, puguin ser MDO –fenomen que, a més, en aquella època era pràcticament inexistent amb noms propis de divinitat (vg. Pineda en premsa: § 27.3.5):

- (48) a. Si tu, qui ést serf e sotsmès a hobeyr *los manaments del gloriós fil de nostra dona* (Llull, *Doctrina I: 122*)
b. On, gran desonor fa hom, fill, al bon àngel con no·l obeex e con obeex *lo demoni* (Llull, *Doctrina II: 275*)
- (49) a. e a tembre te cové la sua ira e a obeyr *als seus manaments* ést sotsmès (Llull, *Doctrina I: 136*)
b. Mas cor l'ome és frèvol e és appereyat de obeyr *al demoni e a ssa natura matexa* (Llull, *Doctrina I: 250*)
c. Fil, no si[es] sotzmès a ira ne *li obeesques* con ést mogut a ira (Llull, *Doctrina I: 171*)
d. No ages vergoya de honrar, servir e *hobeyr a Déu*, cor honrat senyor és; e ama passència per so que no cages en la ira de Déu. (Llull, *Doctrina I: 14*)

Sens dubte, aquest tipus de comportament alternant fou un factor decisiu en el sorgiment del MDO. Passatges com el de (50), on el mateix referent és introduït per *a* com a sintagma i després pronominalitzat amb un clíctic acusatiu, il·lustren l'estat de confusió sobre l'estatus d'aquests objectes (OI, o bé OD amb MDO):

- (50) Ama e honra, fill, ton àngell, cor no·t costarà res del teu e no y pots res perdre; e en tot quant obeyràs *al demoni*, perdràs en tu matex e en tots tos béns, e a la fí, si *lo obeex*, fer-t'a ésser en la ira de Déu. (Llull, *Doctrina II: 276*)

En canvi, en altres de la mateixa època (segles XIII i XIV) no hi ha alternança: en uns casos (*Cocentaina*, *Fets* de Jaume I), el verb és sistemàticament transitiu (51), i aleshores ocurrències com (51b) s'han considerat casos de MDO; en d'altres (*Vides*⁷, *Diàlegs*), en

⁷ En aquesta obra només s'ha trobat un exemple que constitueix un indicatiu clar de règim transitiu, a partir de la concordança participial: «Eu te pregé que romasses ab mi, e no me·n volgest obesir, mays eu é Déus pregat, e à·m obesida.» (*Vides: 327*).

canvi, s'observa un ús intransitiu sistemàtic (52), evidenciat per la cliticització dativa i la introducció amb *a* de complements inanimats, de manera que els casos amb referents humans (53) s'han considerat OI, i no pas OD amb MDO:

- (51) a. l'infant En Jacme, fiyl nostre, l'amaria e l'obeyria en ço que fer degués (Jaume I, *Fets*: 200r)
b. e per açò som venguts açí nós [...], per obeyr *a vós* així con a seyor (Jaume I, *Fets*: 12r)
- (52) a. aparelar totes maneres de turmens ab què·l turmentàs si no *li volia obesir*. (*Vides*: 179)
b. se pensà que en altra manera los demonis no *li obesirien*. (*Vides*: 220)
c. si tu vols obeír *als meus manamens* (*Vides*: 100)
d. E aquel, volén tost obesir *a les volentatz dels clergues e d'él*, correc tost al monestir (*Diàlegs*: 6r)
e. Con, donques, obeyrà él *als nostres precis*, si nós no volem obesir *als seus manamens*? (*Diàlegs*: 45v)
- (53) a. E mantinent los ministres cruels obesiren *al seyor mot cruel*. (*Vides*: 182)
b. Aquestes coses vanes als teus cresens o recomta e obesex *a mi*, determenat fo que·ls fils *al pare* en totes coses obeïssen (*Vides*: 98)
c. axí que *al rey* per forssa ni per sos precis no volc obezir. (*Vides*: 103)
d. axí con si clarament dixés que volia obesir *al dit del sant* (*Diàlegs*: 23r)
e. E quina meraveya és si Florenç fo tost exausit en la sua preguera, qui avia obesit *a Déu* en los seus manamens? (*Diàlegs*: 45v)

En altres casos, les dades d'un text no proporcionen prou evidència sobre el règim transitiu o intransitiu del verb. És el cas de *Lo somni* (s. XIV): només en tenim dues ocurrències, ambdues corresponents a complements humans introduïts per *a* (54), que s'han exclòs dels recomptes davant la impossibilitat de determinar el comportament d'*obeir* en el text.

- (54) a. ço és, que *a un ne altre dels dits vicaris* no haguesses obaÿt ne lexat respondre de la temporalitat de la Esgleya tro que ells se fossen concordats. (Metge, *Somni*: 140)
b. no volgués obeyr *al vertader loctinent de Jesuchrist* (Metge, *Somni*: 142)

En algunes obres del XV, com el *Curial*, sembla que el règim transitiu es va consolidant, tant amb referents humans (55a i b) com inanimats (55c i d), mentre que en altres, com ara el *Dietari* de Safont o el *Tirant*, es manté l'alternança (56), si més no amb inanimats. La situació inestable de l'època fa que no puguem decidir si casos com el de (57), amb un referent humà i l'únic d'aquest tipus de l'obra, corresponen al MDO o a un intransitiu del verb:

- (55) a. que ella ordonàs, que ell no havia a fer sinó *obeyr-la*. (*Curial*: 47)

- b. E no lexant-lo respondre, tots los reys e senyors [...] juraren *obeyr-lo* e estar sens contradicció a la sua ordenança (*Curial*: 362)
- c. la mia lança e la mia spasa vos pregaran: e veurem si *les obeyrets* (*Curial*: 58)
- d. lo qual, obeynt *lo manament* (*Curial*: 70)

- (56) a. obeir *als manaments de lurs mestres* (Safont, *Dietari*: 93)
- b. obeir *les provisions de la senyora reyna*. (Safont, *Dietari*: 149)
- c. obeyr *los teus manaments* (Martorell, *Tirant*: 98)
- d. obeyr *als manaments de vostra excel·lència* (Martorell, *Tirant*: 112)

- (57) per nosaltres li fon consellat que ell obehís *al governador* e tornàs l'om en la presó (*Epistolari* IIa: 11.304)

Ja al català modern, al segle XVI, l'ús transitiu es consolida en diverses obres, tant amb humans (58a i b) com amb inanimats (58c i d). En aquest cas, doncs, i tenint en compte també l'abast del MDO en aquesta època, els casos amb referents humans i introduïts per *a* (59) sí que s'han comptat com a casos de marcatge:⁸

- (58) a. jo *l'obeí* y ell restà molt content. (Liori, *Epistolaris*: 42)
- b. Perquè si *l'obeixen* y serviran a Ell (Conques, *Job*: 87)
- c. Déu vulla que *les obeexquen* millor que les pasades [AP: *es refereix a les lletres*] (Liori, *Epistolaris*: 83)
- d. ¿Com tu diràs al[s] llams que vagen y ells obeiran *ton manament*? (Conques, *Job*: 92)
- (59) a. que ella estiga tan posada en obeyr *a vostra senyoria* en totes coses (Liori, *Epistolaris*: 13)
- b. Baldad reprèn a Job per no obeir *als que bé li aconsellen* (Conques, *Job*: 60)

També és alternant el sinònim *obtemperar* (encara que el *DCVB*, s.v. *obtemperar*, només el recull com a transitiu). Així, al corpus trobem exemples introduïts amb *a* (hereus del patró datiu que aquest verb tenia en llatí) tant amb referents humans (60a) –en obres sense MDO amb aquest tipus d'objectes– com amb inanimats (60b).

- (60) a. si no obtemperàs *a hun ne a altre*, o no volgués obeyr al vertader loctinent de Jesuchrist (Metge, *Somni*: 142)
- b. Los frares de Jesús no volgueren obtemperar *al dit entredit*. (*Antiquitats* I: 174)

2.15. EL VERB PAGAR

⁸ El cas següent, però, no s'ha inclòs als recomptes perquè tant podria ser OD amb MDO d'*obeir* com OI de *jurar*: «nosaltres a ningú regonexem per rey ni señor, sinó és el rey don Jaume, *a qui avem jurat de obeir*» (*Illes* XVI-6: 373).

El verb *pagar* pot formar una construcció ditransitiva (61a-c) en què s'expressa la quantitat o cosa pagada (OD, també destacat en cursiva) i la persona que rep el pagament (OI) –sobre unes estructures aparentment de doble acusatiu amb aquest verb, vg. Pineda (en premsa: § 27.7e). Si només s'expressa la persona que rep el pagament, es pot mantenir com a OI (61c-h) o bé codificar-se com a OD (62), una alternança present sovint dins d'una mateixa obra (vg. també Acedo & Mateu en premsa: § 26.4.4).⁹ Així doncs, s'han exclòs dels recomptes de MDO exemples com els de (61d-h), i s'han considerat datius, règim evidenciat en els exemples de pronominalització amb *li* (61c i d).

- (61) a. per pagar *als dits creadors los dits ·VI· millia e ·DCC· sols* (*Clams* I: 100)
 b. no ajam moble de què pagar puscham *lo dit deute als ditz creadors* (*Clams* I: 102)
 c. e que li feesen la carta de la venda e él que *li paguàs*. (*Cocentaina*: 713)
 d. Açò deveu a Déu, e axí pagat-*lo-li*, [...]. E si no *li pagau* lo dichmenge, ell farà que tot lo treball de la setmana [...] E axí matex deveu pagar *a la regina* (Sant Vicent, *Sermons* IV: 55)
 e. enantarem a aquels béns a vendre, tantz que basten a pagar *al dit G. Lobet* de ço que demana (*Clams* I: 31)
 f. no avem altre moble en què pagar pus[cham] *a aquell*. (*Clams* I: 98)
 g. per pagar *als creadors* als quals ell, en Johan Martíneç, era deutor e obligat (*Cocentaina*: 673)
 h. era obligat deutor a molts creadors *als quals* él no pogra pagar si la cort no lo y agés a vendre (*Cocentaina*: 677)
- (62) a. lo jueu demanà a él sos diners; lo qual dix-li que él *l'avia pagat* (*Vides*: 47)
 b. ell, en Johan Martíneç, ac pagats *sos creadors* (*Cocentaina*: 675)
 c. que fasats çesar la dita venda entrò que la dita na Hisabeu sia *satisfeita e pagada* dels béns (*Clams* I: 111)
 d. per no poder pagar *sos creadors*. (*Cocentaina*: 51)
 e. pren la tua moneda e dóna compte e rahó a ton senyor, e paga *los servidors* (Sant Vicent, *Sermons* IV: 54)

A més, quant als exemples (61e-h), cal tenir en compte que amb aquest tipus d'elements (SN, noms propis, relatius) i en aquelles obres el MDO era pràcticament inexistent (vg. Pineda en premsa: § 27.3), enfront de l'abundància i sistematicitat d'exemples de complements de persona introduït per *a* amb el verb *pagar*. Per a l'exemple, més tardà, dels *Sermons* de Sant Vicent (61d), s'ha considerat rellevant la coordinació amb casos de pronominalització dativa. En canvi, l'exemple de (63), d'un text primerenc, sí que s'ha considerat un cas de MDO, no solament perquè amb els pronoms personals el marcatge en aquella època ja era força notable (vg. Pineda en premsa: § 27.3.1), sinó també, i sobretot,

⁹ En altres casos, l'evidència és inconclusiva. És el cas de *Job*, del segle XVI, obra que ofereix dos exemples, ambdós introduïts per *a* (i). Encara que en aquest text i en aquesta època el MDO ja té una presència notable (vg. Pineda en premsa: § 27.3), l'absència de més exemples que permetin corroborar l'ús transitiu o intransitiu del verb ens ha fet descartar aquestes ocurrencies dels recomptes de MDO.

(i) a. no pagant de mon argent *als correadors* y jornalers (Conques, *Job*: 80)
 b. Retribuex *al home* segons lo que ha fet (Conques, *Job*: 84)

perquè en la mateixa oració s'evidencia l'ús transitiu del verb (vg. cursiva al final de l'exemple):

- (63) pus aquel dit Matheu *a él* pagar no volia ni *pagat no l'avía* (*Clams* I: 83)

2.16. EL VERB *PEGAR*

El règim variable del verb *pegar* amb un complement de persona (*li peguen, el peguen*), molt present en català actual, ha estat notat per diversos autors (vg. p. ex. Cabré & Mateu 1998: 70, n. 11; Solà 1994: 171; Rosselló 2002: 1939; Pineda 2015, 2016: § 5, 2020). En canvi, tant el *DCVB* com el *DIEC2* (s.v. *pegar*) en recullen només l'ús intransitiu –és possible que l'alternança sigui relativament recent. En el nostre estudi de corpus, només hem trobat dues ocurrencies del verb (amb aquest significat), una amb un complement indiscutiblement datiu (64a) i l'altra, de la mateixa obra, amb un complement introduït per *a* (64b), que també hem considerat ús intransitiu i per tant hem exclòs del recompte de casos de MDO:

- (64) a. Urgellés, *al qual li pegaren* del castell de Xàtiva ab hun falconet en lo bras, y d'allò morí. (*Antiquitats* I: 65)
b. tiraren una cantera de hun terrat e pegaren al cap *al marquès*, y derrocaren-lo en terra. (*Antiquitats* I: 78)

2.17. EL VERB *PERDONAR*

El règim variable de *perdonar* en la llengua antiga és recollit al *DCVB* (s.v. *perdonar*), amb exemples alternants fins i tot en el mateix autor. Se'n parla també detalladament en Acedo & Mateu (en premsa: § 26.4.4). Tanmateix, totes les ocurrencies detectades en el nostre estudi presenten un complement datiu, tant si el destinatari del perdó és animat (65)-(66) com inanimat (67).¹⁰

- (65) a. e aquel a qui tu no vols perdonar, no'l pots dampnar; e cor no *li perdonest*, ést jutyat a dampnació. (Llull, *Doctrina* I: 107)
b. e si no *li vols perdonar*, Jesuchrist no t perdonarà. (Sant Vicent, *Sermons* IV: 119)
c. lo home qui la mort se procura, de justícia nostre Senyor no *li perdona*, e és eternalment damnat. (Martorell, *Tirant*: 264)
d. Lo cavaller, com véu dir a Tirant paraules de tanta humilitat e submissió *li perdonà* e fon content de ésser son amich. (Martorell, *Tirant*: 454)
e. De manera que omilment soplica a vostra senyoria *li perdone* y l'escuse ab miser Abat, que en totes coses desija molt fer per ell y, per so, li pesa estremadament que en esta y aja los inconvenients que dalt dic. (Liori, *Epistolari*: 64)
- (66) a. qi no fa mal e perdona *a aqels* qi mal li fan (*Organyà*: 117)

¹⁰ En canvi, en usos ditransitius com (i), el complement que descriu allò perdonat, la falta perdonada, sí que és acusatiu:

- (i) si nós de cor no perdonam *los peccatz* a nostres proïsmes, no perdonarà Déus a nós *los nostres* (*Diàlegs*: 91v)
(ii) en tant que moltes vegades los perdonam *alcuns fets* que de lur natura merexerien punició (*Epistolari* IIa: 61)

- b. e per so que Déus age raó que perdó [AP: ‘perdoni’] *a sos peccadors* qui·s jutgen (Llull, *Doctrina* I: 77)
- c. On, si tu no temps la justícia de Déu e ést d’aquels *a qui* misericòrdia no perdona, si vols ésser d’aquels *a qui* perdona, tem la divinal justícia. (Llull, *Doctrina* I: 143)
- d. Ne aquel *a qui* tu no vols perdonar, no·l pots dampnar; e cor no *li perdonest*, ést jutyat a dampnació. (Llull, *Doctrina* I: 107)
- e. Més à Déu que perdonar *a tu* que tu a ton proysma. (Llull, *Doctrina* I: 107)
- f. No fóra temable Déu si *a tuyt* perdonàs; mas cor *alguns* no perdona, per so que tu no sies d’aquels *a qui* no perdona (Llull, *Doctrina* I: 97)
- g. Si en negun sabés colpa de peccat, no cessava de rependre [...]; *a nuyt hom* no perdonava. (*Diàlegs*: 51v)
- h. “Si Jesuchrist perdonà *als qui·l crucificaven*, donchs sí·m faré yo a mon enemich”, e tantost seràs guarit; e si no li vols perdonar, Jesuchrist no·t perdonarà. (Sant Vicent, *Sermons* IV: 119)
- i. quan Jesuchrist perdonà *als juheus*, dient (Sant Vicent, *Sermons* IV: 119)
- j. Mas dirà algun: per què no perdonà *als damnats*, pus tant li dolien (Malla, *Memorial*: 128)
- k. suplicant-lo en efecte que fos servit de perdonar *al príncep* (Despuig, *Col·loquis*: 160)

- (67) a. lexa la mort auciure hom e perdona *a la mort* per amor de Déu. (Llull, *Doctrina* I: 58)
- b. sia vostra mercè, senyor, dar fi breu al dit plet, e perdonar *a treballs, despeses e altres dans de les dites parts*. (*Epistolari* Id: 33.120)
 - c. affligints la gent miserable, sens perdonar *a linyatge ne a edat* (*Epistolari* IIa: 10.101)
 - d. --Si tu, Tirant, vols haver pau, amor e bona voluntat ab mi e volràs que perdone *a la tua juventut*, ho faré (Martorell, *Tirant*: 266)

Els exemples amb clític datiu (65), així com els exemples amb inanimats (67), i també el fet que el MDO en aquells textos fos encara residual o molt residual (Pineda en premsa: § 27.3), ens fa descartar que els complements de *perdonar* introduïts per *a* de manera absolutament sistemàtica (66) puguin ser casos de MDO. El mateix val per als exemples amb relatius o pronoms personals forts (66c-e), que pertanyen a textos on aquests elements, quan són OD, es caracteritzen encara per l’absència de marca. Finalment, en (66f) hem considerat que l’absència de *a* davant de *alguns* es deu segurament a una elisió vocàlica (no estranya en llengua antiga, encara que no representada per l’editor en aquest cas concret), si tenim en compte que el verb és sistemàticament intransitiu en aquest text.

2.18. EL VERB *PERJUDICAR*

Encara que d’acord amb el *DCVB* (i el *DIEC2*) (s.v. *perjudicar*) el verb *perjudicar* és transitiu, als segles XIII i XIV, potser per la influència del sinònim intransitiu *noure* o de la paràfrasi *fer perjudici* (68a), constatem que el verb ocorre molt sistemàticament usat com a intransitiu

(68b), fins i tot amb inanimats (68c i d).¹¹ Ocorria el mateix amb *danyar*, vg. § 2.9. Tenint en compte la poca rellevància del MDO en l'època dels texts afectats (Pineda en premsa: § 27.3), els exemples de (69), provinents de les mateixes obres de (68), s'han considerat datius i no pas casos de MDO:

- (68) a. que no *li puga noure* ni li faça perjudici. (*Cocentaina*: 810)
 b. Protesta emperò, que la confessió per ell feita no *li perjudich*, com la féu per força (*Clams II*: 231)
 c. que ell fahent aytals coses no perjudich *a la terra aquella* d'on trau la moneda (Eiximenis, *Dotzè*: 323)
 d. si en altre manera usaven, perjudicarien *a vergonya* (Metge, *Somni*: 278)
- (69) a. encara no perjudicaria *al dit en Bernat*, segons que en son loch mostrarà. (*Clams II*: 228)
 b. y ve altra cas qui no perjudica *a negú*. (Eiximenis, *Dotzè*: 323)

En els textos del XV, en canvi, predomina l'ús transitiu del verb, tant amb complements humans (70a) com inanimats (70b). En el final de l'etapa estudiada, al segle XVI, el corpus analitzat només ofereix una ocurrencia del verb, amb un complement inanimat de nou introduït per *a* –i en coordinació amb un verb, *derogar* ‘causar minva o perjui’, amb un règim també intransitiu en llengua antiga (vg. *DCVB*, , s.v. *perjudicar*):

- (70) a. No *fon tant perjudicat Jacob* patriarcha. (Malla, *Memorial*: 250)
 b. no hé res fet que perjudique *la honor de mon marit* (Martorell, *Tirant*: 708)
 c. y q[ue] no entenia en res ni p[er] res derogar ni p[er]judicar *a les fra[n]quesas y privilegis de aq[ue]st seu regne*. (*Illes XVI-7*: 375)

2.19. EL VERB *PLAURE*

Si bé en el català antic existia, en determinats registres literaris, un ús de *plaure* transitiu, sembla que reservat per a objectes inanimats i sovint abstractes (p. ex. *plaure la raó*, vg. *DCVB*, s.v. *plaure*), en l'ús més general d'aquest verb en el català antic predomina la construcció intransitiva (71), evident en la pronominalització dativa (71a i b) o en la persistència de la *a* quan el complement és una entitat inanimada o abstracta (71e) (vegeu també Acedo & Mateu en premsa: § 26.4.1.4c; Rigau & Sánchez en premsa: § 28.4.1.3.)

- (71) a. Plau *al senyor rey* decernir e declarar [...]. E *li plau* encara fer-ho axí publicar (Safont, *Dietari*: 247)
 b. y confie en Ell que'm guiarà, *plàsia-li* que sia tot a son servey. (Liori, *Epistolaris*: 9)
 c. Plaurà *a nostre Senyor* que no serà menester (Liori, *Epistolaris*: 95)
 d. plagués *a Déu* que yo en assò no asertàs tant (Despuig, *Col-loquis*: 121)

¹¹ En aquests segles, només s'han trobat usos transitius clars de *perjudicar* en l'*Epistolari I*:

- (i) a. E en aquesta manera la ciutat e la cosa pública *són damnificades e perjudicades* per la habitació dels dits venecians e ytalianis. (*Epistolari Id*: 45.138)
 b. com a humil supplicació d'alcuns pretenents en açò *ésser contra justícia perjudicats* (*Epistolari Id*: 139.289)

e. *A la rahon dels fasels*, plau tot ço que tu dius (*Diàlegs*: 63r)

Amb tot, en algunes obres observem una certa vacil·lació amb l'aparició d'usos aparentment transitius, casualment en formes verbals en tercera persona acabades en *-a* (72). En els textos on s'ha detectat aquesta variació, s'ha fet una cerca exhaustiva de totes les ocurrències del verb. Així, en l'obra de Safont, per exemple, s'ha constatat que el 90% de les ocurrències són intransitives; en canvi, en els *Epistolaris* de Liori la proporció d'usos aparentment transitius és predominant, però diversos indicis ens fan pensar que en realitat més que davant d'objectes directes estem davant de subjectes experimentadors (vg. Acedo & Mateu en premsa: § 26.4.1.4c). A favor d'aquesta hipòtesi hi trobem exemples com els de (73), en què *plaire* es combina amb un pronom personal fort: al segle XVI, els pronoms personals en funció d'OD duen MDO (vg. Pineda en premsa: § 27.3.1), per la qual cosa el fet que aquests casos no en duguin ens inclina a pensar que han de ser pronoms nominatius. Així doncs, el comportament concret d'aquest text en aquest punt ens ha dut a excloure, del recompte de MDO els exemples com (71c).

- (72) a. Plàcia *nostre Senyor Déu* que, en breu, vejam (Safont, *Dietari*: 97)
b. Plàcia *Déu* que en bon punt hic sia ell entrat (Safont, *Dietari*: 132)
c. Plàcia *nostre Senyor* que tots pugam servir (Liori, *Epistolaris*: 29)
d. Plàcia *Déu* que en tot nos done nostra justícia (Liori, *Epistolaris*: 24)
- (73) a. no y à res de ningún mal, plàsia *Ell* conservar-nos-o. (Liori, *Epistolaris*: 16)
b. y axí tinc major esperança en Déu que s'à de mostrar nostra justícia, axí plàsia *Ell*, que bé sap que no volem altra cosa. (Liori, *Epistolaris*: 23)

2.20. EL VERB *PRECEDIR*

D'acord amb el *DCVB* (i el *DIEC2*) (s.v. *precedir*), el verb *precedir* és transitiu. Tanmateix, és significatiu que la major part d'exemples que dona el *DCVB* corresponen justament a un ús en què el complement és encapçalat per *a*, fins i tot amb referents no humans ni animats (*La perdiu precehix al conill; Es vist la conaxença sensitiva preceir a la intellectiva*). En el corpus estudiat, n'hem trobat dos exemples més, ambdós introduïts per *a* i provinents del *Tirant* (74). Hom podria considerar que aquests exemples revelen un règim intransitiu del verb. Tanmateix, almenys en el fragment estudiat del *Tirant* no s'han trobat exemples amb el complement reemplaçat pel pronom datiu *li*, que serien indiscutiblement intransitius. Alhora, molt sovint l'ús d'aquest verb genera una ambigüitat entre la interpretació de subjecte i d'objecte, un factor que pot afavorir el MDO (vg. Pineda en premsa: § 27.4.3). Considerar, com ho hem fet, que es tracta d'usos del marcatge diferencial per desfer l'ambigüitat potencial permet explicar, doncs, la persistència de la *a* tant en els diversos exemples del *DCVB*, amb tota mena d'objectes, com en els de (74), amb SN definits humans, un tipus d'OD que en el *Tirant* ja presentaven marcatge amb una certa freqüència (vg. Pineda en premsa: § 26.3.3).

- (74) a. Entre los ferrés e los texidós fon lo divis, car los texidós de lí deyen que devien precehir *als ferrés*, e los ferrés deyen lo contrari, (Martorell, *Tirant*: 196)
b. per què era provat l'ofici de ferrés ésser més antich e deure precehir *als texidós*. (Martorell, *Tirant*: 197)

- c. Tirant prè del braç a la emperadriu, per ço com era capità major precehïa *a tots los altres*, car aquí havia molts comtes (Martorell, *Tirant*: 485)
- d. Car primer aparegué a la sacratíssima Mare sua e a la Magdalena que no als apòstols, per ço com conexia que no eren merexedores de precehir *a les dones* (Martorell, *Tirant*: 748)

2.21. EL VERB *PREGAR* (I *ORAR*)

L'alternança acusatiu/datiu en el complement de persona del verb *pregar* es recull tant al *DCVB* com al *DIEC2* (s.v. *pregar*; vg. també Par 1923: § 431). Si l'alternança encara és present en la llengua d'avui, no és estrany que al llarg de tot el període la inestabilitat del verb sigui molt considerable, fins al punt que sovint en una mateixa obra hi ha vacil·lació. En diversos textos del segle XIII i XIV predomina l'acusatiu *pregar algú* (75), i de fet de fet és l'única opció a les *Vides* i en el text lul·lià *Doctrina*. En bona part dels exemples, *pregar algú* va seguit d'un complement introduït per *que*, que correspon a un CRV (*pregar algú de que*), com indica la pronominalització amb *en* (75d, k, l) (vg. també Ginebra & Llagostera en premsa: 29.7.4).¹²

- (75) a. E N[ostre] S[èiner], qan audí aizò qe tan fort *lo pregave* e li clamave mercè (*Organyà*: 120)
- b. *pregem Nostre S[èinor]*, ab bona fe e ab bones obres, per zo qe él nos dó alumenament de la sua gràcia (*Organyà*: 120)
- c. *prega lo Sant Esperit* que la tua ànime illumina de subtil enteniment. (Llull, *Doctrina* I: 87)
- d. Déus per tu, sensa que no·l *na pregaves* ne tu no ho meraxies, s'és encarnat e ha sostenguda mort (Llull, *Doctrina* I: 137)
- e. e·l *pregà* ·III· vegades que pasqués les sues oveles. (Llull, *Doctrina* I: 222)
- f. Ve tu e *prega* per mi *Na Diana*, dona nostra, que d'aquest mal me deliure (*Vides*: 29)
- g. No vules, pare, no vules *mi* *pregar* d'aquesta cosa (*Vides*: 37)
- h. aquest prebost *pregà lo bisbe* que per él *pregàs Déus* que d'aquel mal lo deliuràs (*Vides*: 39)
- i. On *pregam la vostra amistat* que en qualque loc de vostra jurisdicció (*Cocentaina*: 948)
- j. diu que ell, testimoni, ans que en Bernat Celler feés matrimoni ab ça muller, *fo pregat* per la muller d'en Salvador Ferrer que ell, testimoni, parlàs lo dit matrimoni (*Cocentaina*: 607)
- k. E *pregam-la'n* molt, e ela no ho volch fer. (Jaume I, *Fets*: 13r)
- l. e que ella que·n *pregàs lo seu car fiyl*. (Jaume I, *Fets*: 169r)
- m. cascú devia *pregar Déus* que li donàs seny e vergonya (Eiximenis, *Dotzè*: 53)
- n. e *pregà-lo* que li tayàs una gonella (*Marquès*: 11v)
- p. E éls dixerren-li que·l comte *la pregava* que li venés refrescament (*Filla*: 56)

¹² I com reflecteix també obertament aquest exemple: «Seyor, envien-vos a dir los rics hòmens e la cavalleria que açò *de quèls havets pregats* tenen per la major cosa que anch los dixés rey» (Jaume I, *Fets*: 155r).

Alhora, en moltes d'aquestes primeres obres, i de vegades en un mateix passatge (76f), hi ha casos, més o menys esporàdics segons el text, de l'ús amb un complement de persona datiu (76), relacionat amb el patró ditransitiu *pregar a algú alguna cosa, pregar a algú que*. Descartem que aquest ús sistemàtic de la preposició amb diversos tipus de sintagmes correspongui al MDO, fenomen absolutament residual en aquests primers textos (Pineda en premsa: § 27.3). És especialment rellevant que trobem en aquestes obres casos de pronominalització amb *li* (76b i f).

- (76) a. Mas ja pregaren los seus diciples *al N[ostre] S[einor]*: Sèiner, si a tu platz, ajas mercè ad aquesta femna. (*Organyà*: 125)
- b. del dit drap d'arràs ordenat ab lúd[r]ia, que *li pregà que* li compràs e totes les altres robes de vestir taylades e cosides (*Clams I*: 38)
- c. E pregua *a l'escrivà* que·l dit enparament li escrivís en lo libre de la cort de Cocentaina. (*Cocentaina*: 859)
- d. Per què pregam *a la vostra honrada mistat* que si·l dit moro vendrà [...] aquell mantingats (*Cocentaina*: 805)
- e E pregam *al dit infant En Pere* que, la guerra passada, que ell nos faés portar, si moríssem, a Sancta Maria de Poblet (Jaume I, *Fets*: 200v)
- f. E nós denant ell dixem a l'infant *e·l pregam* que ell no volgués fer tan gran cueza en lo feyt d'En Fferran Sànxex, que, pus son frare era, que ell li faria dret en nostre poder de tot clam que ell agués d'ell; que *li pregàvem* e·ll manàvem que u presés (Jaume I, *Fets*: 186r)

En aquest context d'alternança, doncs, tampoc no era possible establir si els casos de pronoms personals precedits de preposició (77) eren, com els usos de (76), OI, o bé eren OD amb MDO, atès que el marcatge amb aquests elements ja existia al segle XIII (vg. Pineda en premsa: § 27.3.1). Per això, s'han exclòs dels recomptes.

- (77) a. sia demostrat com nós per una e dues vegades ajam pregat *a vós* per nostres letres que destrenguésets en Caroç Bosch (*Clams I*: 33)
- b. de les quals totes peces e trossos de draps digueren e pregaren *a él*, testimoni, que·n feés robes de vestir (*Clams I*: 38)
- c. e posa contra ell e sos béns [que] com ell, en Bernat, digués e pregàs *a ell*, en Guerau, que li rahonàs (*Cocentaina*: 821)

També s'han exclòs dels recomptes els exemples de (78), d'altres textos del XIV, per tal com en les obres afectades aquest tipus de sintagmes no apareixen encara amb marcatge (vg. Pineda en premsa: § 27.3), i perquè també són igualment encapçalats per *a* complements inanimats (78b) –amb tot, no s'han trobat en aquestes obres exemples pronominalitzats amb *li*, que haurien reforçat aquesta anàlisi.

- (78) a. E fé·ho axí de fet, e promet·te que lavors ells pregaran *a Déu* ab diligència que jamés no·n façes neguna. (Eiximenis, *Dotzè*:)
- b. Prega *a ta peccúnia* que t'ajut, pus que Déus t'à desemparat (Eiximenis, *Dotzè*: 224)
- c. Prech *a Déu* sa febra m'òsia abans que vós vos desistau de mi; (*Marquès*: 07v)

- d. E la dita dona *pregà a aquest testis* que anàs (*Marquès: 25v*)
- e. ·l comte *pregà a sa mare*, la comtessa, que (*Filla: 39*)

Hom no pot descartar del tot que alguns d'aquests exemples corresponguessin ja a casos de MDO, i és que ja s'ha indicat que és força plausible que aquests verbs inicialment alternants tinguessin un paper rellevant en el sorgiment i l'escampament del fenomen. De fet, hem partit de la base que els dos termes coordinats de (79) són OD, i per tant el segon presenta MDO, potser per una voluntat emfàtica –de manera semblant a les construccions amb verbs elidits esmentades en Pineda (en premsa: § 27.4.5), que constitueixen un context afavoridor del MDO.

- (79) E après *preguà l'abadessa e a les altres dones* que no·ls fos greu (*Filla: 59*)

La generalització de l'ús transitiu (80) es fa evident en la resta d'obres del XIV (*Clams II, Diàlegs, Cort reial, Somni, Epistolari I*). Només en dues d'aquestes obres hi ha algun exemple introduït per *a*, que s'ha considerat marcatge: (81a) inclou un pronom personal (amb els quals el MDO ja era possible, vg. Pineda en premsa: § 27.3.1) en un context d'ambigüitat (a causa del subjecte postverbal, factor coadjuvant de l'aparició del MDO, vg. § 27.4.3), així com dos noms propis, sobre els quals actua possiblement l'efecte del paral·lelisme (vg. Pineda en premsa: § 27.4.4); (81b i c) també contenen pronoms personals –noteu que, quan el verb apareix en participi, com en (81c), hi ha concordança, la qual cosa indica l'estatus d'OD del complement–; i finalment en (81d) l'absència de nucli lèxic (caràcter pronominal) i la ubicació preposada dels complements, força allunyats del verb, podrien explicar l'aparició del MDO, un tret ja present (tot i que discretament) en l'obra analitzada amb aquest tipus d'elements.

- (80) a. algunes vegades que·l *ne pregà* (*Clams II: 179*)
- b. E *pregà los testimonis* en lo testament contenguts que fossen testimonis. (*Clams II: 175*)
 - c. e *pregà Equici*, servidor de Déu, que resebés aquel monge (*Diàlegs: 5r*)
 - b. *Pregà Ysaac nostre Senyor* per sa muyler (*Diàlegs: 10r*)
 - c. e totz *pregaren-lo* que a un cec [...] retés la vista. (*Diàlegs: 37r*)
 - d. e *pregà aquest* que tan tost vengués a él (*Diàlegs: 16v*)
 - e. Intorogat fo si *era pregat* ne ssobornat per fer lo dit tastamoni (*Cort reial: 214*)
 - f. *pregant Cèrbero* que m'hi lexàs tornar (*Metge, Somni: 166*)
 - g. e jo [...] *pregué'l* instantment que·m volgués acabar ço que m'havia començat (*Metge, Somni: 186*)
 - h. De les quals coses *pregam lo nostre senyor Jesuchrist* que us reta guardó complit. (*Epistolari Ib: 80.190*)
 - i. E per ço havem acordat de escriure a vostra saviea, *pregan aquella* de dues coses: (*Epistolari Id: 159.326*)
 - j. vos plàcia, ab carta vostra, *pregar affectuosament lo molt alt En Frederich*, rey de Sicília, que (*Epistolari Ib: 81.196*)
- (81) a. e *pregà adonchs aquella a ell*, testimoni, e *a Jacme Traucador e a Ja. Ponç*, que axí metex eren aquí, que fosen testimonis del dit testament. (*Clams II: 176*)
- b. No y havem als que dir sinó loar Déu –a qui plau, creem, per nostres mèrits– e

- pregar *a Ell* que li plàcia levar (*Epistolari Ic*: 82.196)
- c. e div[er]ses vegades, per letres nostres, benignament haguéssem pregats *a ells*, per conservació de bona amistat, que revocassen (*Epistolari Id*: 26.107)
- d. per ço, *a cascun de vós*, e encara *a aquells* per los quals a nós la requisició del present negoci és estada feita, pregam e requerim que (*Epistolari Ia*: 22.103)

La consolidació de l'ús transitiu es confirma en diversos textos del XV (*Dietari* de Safont, *Lleida*, *Curial* o *Epistolari II*), en els quals una cerca exhaustiva de totes les ocurrencies del verb permet constatar el predomini gairebé absolut dels usos transitius, incloent-hi SN (82a i b), noms propis de persona (82c) i termes de divinitat (82 i ,e), exemples amb clíctic acusatiu (82f-i) o amb concordança participial (82j) i construccions passives (82k i l). Aquesta sistematicitat dels usos transitius (que en el cas de *Curial* i *Epistolari II* es basa en desenes d'ocurrencies) ens ha dut a considerar que els exemples amb pronoms personals forts o amb fórmules d'adreçament de cortesia (assimilables als pronoms) són casos de MDO (83), fenomen ja molt freqüent en aquella època amb aquests elements (vg. Pineda en premsa: § 27.3.1).

- (82) a. ells pregaren *los deputats* que·ls plagués (Safont, *Dietari*: 90)
- b. la reyna pregà molt *la donzella del scut negre* que volgués (*Curial*: 193)
- c. E pregà *Curial* que la besàs. (*Curial*: 85)
- d. E no podia hom gayre bé entendre los capellans de què pregaven *Déu*. (Safont, *Dietari*: 104)
- e. pregants *nostre senyor Déu* que (*Epistolari IIa*: 84.249)
- f. e de tots los altres sants e santes de peradís *lo·n vullen humilment pregar*. (Safont, *Dietari*:)
- g. Per què, apartat lo marquès a una part, *lo pregà* que li fes gran festa (*Curial*: 99)
- h. letra dirigida al rey de Granada *pregant-lo* que (*Epistolari IIa*: 70.219)
- i. *pregant-lo* que no fes res (*Lleida*: 60r)
- j. te entench a complaure de ço que *m'has pregada*. (*Curial*: 220)
- k. *som stats pregats* n'escrivam a vostra noblea. (*Epistolari IIa*: 61.200)
- l. E que *és stat pregat* ell, *testis*, que (*Lleida*: 5r)
- (83) a. mas prech yo *a vós* que·m digats qui sóts, sí prech *Déu* que us trameta bon novell de vostres amors. (*Curial*: 136)
- b. e pregà semblantment *a ells* que ho atorgassen. (*Curial*: 172)
- c. Per tal, *a vosaltres* pregam affectuosament que us plàcia (*Epistolari IIa*: 2.88)
- d. Per tal, honorable e car amich, *a vós* pregam affectuosament que us plàcia (*Epistolari IIa*: 63.203)
- e. On, senyors, *a vostres honorables saviees* affectuosament pregam que (*Epistolari IIa*: 25.127)¹³
- f. per tal, *a vostra molt reverend paternitat* affectuosament pregam que (*Epistolari IIa*: 26.128)

¹³ Compareu amb: «per ço, *vostres noble e honorables saviees* affectuosament pregam que» (*Epistolari IIa*: 130.334)

Només en algun exemple molt esporàdic d'aquestes obres (84), en què els elements encapçalats per *a* són noms propis i SN, queda el dubte de si són casos de MDO (molt menys freqüent amb aquests elements) o bé una reminiscència de l'ús datiu. Només calia prendre una decisió per a (84d), l'únic que formava part dels primers 30.000 mots d'una obra, i s'ha exclòs dels recomptes de MDO, tenint en compte que en aquest text concret el MDO amb SN es restringeix pràcticament a complements dels verbs *matar* i *conèixer*.

- (84) a. E tots digueren que, per certes, no y serie pus mantenguda, e pregaren molt *a Curial* que volgués entrar dins per refrescar (*Curial*: 134)
 b. Lo ambaxador tornà a requirir e pregar *a Curial* que volgués pendre d'ell (*Curial*: 341)
 c. per evitar scàndels, fem pregar *als vicaris* generals del cardenal que ells volguessen attendre bé a no confirmar nenguna de aquestes (*Epistolari* IIc: 165.384)
 d. E lavors lo dit hom preguà *al dit terrater* que li stogàs la roba (*Lleida*: 2v)

En canvi, sí que hem considerat casos de MDO –coincidint amb Meier (1947: 244)– exemples com els de (85a,b), de *Sermons*, també del segle XV. S'ha tingut en compte la consolidació acusativa general de l'època –visible en algunes ocurrences del text mateix (85c-f)–, l'absència total d'exemples amb el clíctic datiu, i el fet que el MDO amb noms propis de divinitat ja era molt destacable en aquest text concret (vg. Pineda en premsa: § 27.3.5) –a més, en (85a) l'ordre de mots VSO pot haver estat un factor coadjuvant:

- (85) a. encara preguen los àngels *a Déu* per aquell peccador (Sant Vicent, *Sermons* IV: 76)
 b. E l'àngel encara pregue *al senyor* que sper hun any (Sant Vicent, *Sermons* IV: 77)
 c. La 2ª manera de pregar *Déu* és inclinat lo cap axí (Sant Vicent, *Sermons* IV: 272)
 d. e en la manera del demanar servaven aquesta manera de pregar *Déu* (Sant Vicent, *Sermons* IV: 272)
 e. No siats cruels, car si hun hom venie nafrat al metge, *pregant-lo* que·l guarís (Sant Vicent, *Sermons* IV: 22)
 f. fer-li han alguns presents e pregar *l'àn* que·l deje traure de la presó. (Sant Vicent, *Sermons* IV: 42)

És particular també el cas del *Tirant*: tots els exemples d'aquest verb clarament transitius (més d'una quarantena) són amb clíctic (86); en canvi, tots els casos (més d'una cinquantena) de sintagmes nominals o noms propis amb referents humans o divins (87) són introduïts per *a* –a més dels pronoms personals forts, amb els quals el MDO ja era sistemàtic en aquella obra (vg. Pineda en premsa: § 27.3.1). De nou, tenint en compte la consolidació acusativa general de l'època, l'absència d'exemples amb el clíctic datiu¹⁴, i el fet que el MDO amb aquests diversos tipus d'objectes ja era força destacable en aquest text (vg. Pineda en premsa:

¹⁴ Recordem que per a aquest estudi ens hem basat en el corpus essencial, que conté els 200 primers capítols del *Tirant*. Rigau & Sánchez (en premsa: § 28.4.1.1) estudien tota l'obra i detecten un sol cas de *pregar* amb el clíctic *li*: «E lo pare *li* pregà li fes tota aquella millor companyia que pogués e li dix» (Martorell, *Tirant*: 1097).

§ 27.3), hem conclòs que en (87) hi tenim exemples de MDO, amb el benentès que la possible reminiscència d'un règim datiu va ser un factor coadjuvant i clau en el sorgiment i escampament del MDO, fins al punt de ser sistemàtic amb un verb com *pregar*. Refermen aquesta conclusió exemples com els de (88), on el complement introduït per *a* és reprès per un clític acusatiu:

- (86) a. He us prech que vós hi vullau anar a *preguar-la'n* per part mia e vostra. (Martorell, *Tirant*: 442)
 b. Lo emperador *lo preguà* que·ls hi fes portar en lo instant (Martorell, *Tirant*: 480)
 c. Anau cuytadament a Tirant e *preguau-lo* molt de part mia (Martorell, *Tirant*: 535)
- (87) a. E preguà *als embaxadors* aturassen allí fins en l'endemà (Martorell, *Tirant*:)
 b. Com Simó de Far hohí tals rahons, homilment tornà a pregar *als cavallers* qui la guayta fehien volguessen tornar (Martorell, *Tirant*: 366)
 c. E preguava *ha aquell rey* qui aquest collar trobaria lo fes per devisa. (Martorell, *Tirant*: 359)
 d. E preguà *a moltes de les sues donzelles* se despullassen les robes e les posassen sobre Tirant. (Martorell, *Tirant*: 268)
 e. que anassen a la nau e que preguassen *a Tirant* de part sua que volgués exir en terra. (Martorell, *Tirant*: 401)
 f. E lo infant preguà molt *a Phelip*, puix la major part de la nit era passada, que (Martorell, *Tirant*: 435)
 g. Sí prech *a Déu* lo veja rostit e bollit e en ira (Martorell, *Tirant*: 426)
 h. Prech *al Senyor* de tot lo món vos done victòria ab honor (Martorell, *Tirant*: 544)
- (88) a. e preguà molt *a l'hermità* que li fes tanta gràcia que volgués aturar en la sua cort, que ell li daria lo principat de Gales e que poria tant manar en la sua cort e en lo regne com la sua pròpia persona. E tots los del consell *preguaren-lo-n* molt. (Martorell, *Tirant*: 148)
 b. vengueren los jutges e preguaren molt *al cavaller* qui era requeridor volgués perdonar injúries que fetes li aguessen. E de açò *lo preguava* lo rey e ells. (Martorell, *Tirant*: 324)

Finalment, ja als inicis del català modern, al segle XVI, es manté el panorama general del XV: consolidació de l'ús transitiu (89), evident en els clítics (89a i b), les passives (89c) i la concordança participial (90d), combinat amb una presència sistemàtica de la preposició amb SN i noms propis humans i divins (90). Aquests casos s'han considerat exemples de MDO, tenint en compte el funcionament transitiu del verb en l'època, junt amb l'extensió que ja tenia aleshores el marcatge amb tots aquests tipus d'objectes (vg. Pineda en premsa: § 27.3). En tot el segle hem trobat un sol sintagma sense preposició (91).

- (89) a. escriure la que serà ab la present a don Guillem de Moncada *pregant-lo* que (Liori, *Epistolaris*: 152)
 b. ab grans plors *lo pregave* que deyxàs (*Grandeses*: 234)
 c. Jo *som pregat* p[er] los jueus / [...] / que nafr el costat, sens tamor, de Jh[esús],

home malfactor (*Illes XVI-16: 417*)

d. Na Garriga ayora molt a son marit y à·m pregada que jo soplicàs (Liori, *Epistolaris: 14*)

- (90) a. *al Pare* pregàreu / que·ls donàs perdó. (*Illes XVI-12: 395*)
b. pregant a n[ost]re Senyor Déu p[er] la sua infinida bondat fasa deslberar a v[ost]re reyal majestat (*Illes XVI-25: 450*)
c. també tinc alguna esperança que, pregant a na Cams, que vendrà, que és maravellosa per a tota part. (Liori, *Epistolaris: 21*)
d. y pregaran a Déu per ella. (Liori, *Epistolaris: 80*)
e. certificat, pregave a nostre Senyor per sos diaques (*Grandeses: 233*)
- (91) ficant los genolls en terra, ab gran alegria posats, pregaven nostre Senyor qu'és seguís la sua penitència. (*Grandeses: 234*)

En altres obres d'aquesta època, el baix nombre d'ocurrències totals fa que no puguem testimoniar cap ús amb clítics acusatius, veu passiva o concordança participial. És el cas de *Job* i *Antiquitats*, amb només dos i quatre exemples en total, respectivament (92). Tot i això, assumim que cal tractar aquests exemples com els de (90), és a dir, com a resultat de la generalització del MDO amb aquest verb en aquesta època.

- (92) a. En fi, que si fos tu, yo recorreria a Déu y pregaria *al que fa les yl·lustres obres y inscrutables* (Conques, *Job: 44*)
b. Y llavòs pregaré a Déu dién: (Conques, *Job: 50*)
c. los principals dels officis pregaren *al marquès de Adzanete* que volgués anar a Xàtiva (*Antiquitats I: 76*)
d. sinó que preguem a Nostre Senyor Déu y a la Gloriosa Verge Maria que·ns garde de semblant tribulació (*Antiquitats I: 88*)

Per acabar, del sinònim *orar* el nostre estudi de corpus només n'ofereix un exemple, en un dels textos més primerencs, i introduït amb *a* (93a). Encara que en català antic aquest verb *admetia* un ús transitiu (*orar Déu*, vg. *DCVB*, s.v. *orar*), com de fet exemplifica el mateix text quan fem la cerca del verb més enllà del límit de mots establert (93b), s'ha considerat que (93a) –com altres ocurrències similars, de nou situades més enllà del límit de mots establerts per a l'estudi de corpus– corresponia a l'ús intransitiu més general del verb, especialment tenint en compte que en el text l'existència de MDO amb noms propis de divinitat (i pràcticament amb qualsevol tipus d'objecte) és nul·la (vg. Pineda en premsa: § 27.3.5). Aquest ús intransitiu és paral·lel a l'esquema ditransitiu *fer oració*, que trobem també en el text en qüestió (93c):

- (93) a. e per les places, ab les mans ligades, lo rossegaren; e con la sanc exís d'él, él orava a Déu per éls (*Vides: 28*)
b. que no aoraries les ýdoles, ans oraries Déus, qui és en lo cel (*Vides: 271*)
c. E adoncs Sen Gregori féu oració a Déu (*Vides: 306*)

2.22. EL VERB *PROVEIR*

Amb complements inanimats, el verb *proveir* és generalment intransitiu (94a-d), encara que en trobem alguns usos transitivitzats (94f). Amb complements de persona, documentem en els textos del corpus l'alternança entre usos indubtablement acusatius (95a-c) i indubtablement datius (95d i e) (vg. també *DCVB*, s.v. *proveir*; Par 1923: § 361). Sembla que cal considerar també datius els exemples de (95f-i), tenint en compte la poca presència del MDO en l'època dels exemples (vg. Pineda en premsa: § 27.3) i la vigència de l'ús intransitiu del verb analitzat.

- (94) a. per provehir bastantment *a les necessitats dels hòmens*. (Eiximenis, *Dotzè*: 64)
b. per tal los regidors deuen provehir *a aquesta cosa* (Eiximenis, *Dotzè*: 287)
c. car qui sap provehir *a anys de carestia* (Eiximenis, *Dotzè*: 418)
d. e com sie gran saviea provehir *als feits qui-s poden esdevenir* (*Epistolari Ia*: 107.235)
e. e volents proveir *a tota indempnitat*, confiants de lealtat de vós (*Epistolari IIa*: 16.114)
f. que per glòria de Déu *fossen* aquí fets espitals, e aquells bé *proveÿts* e vesitats per los regents. (Eiximenis, *Dotzè*: 18)
- (95) a. deuen aquí *los ligents* provehir copiosament e vedar-los que (Eiximenis, *Dotzè*: 27)
b. ordonaren les antigues policies que los reys *fossen provehits* en lurs menjars (Eiximenis, *Dotzè*: 257)
c. de la qual lo senyor bisbe e capítol ne han proveït mossén *Berthomeu Rovira* (*Epistolari IIb*: 27.129)
d. pregava a nosaltres que sobre açò *li proveïsem* de remey de justícia. (*Epistolari Id*: 159.326)
e. Com, donchs, aytant sia mils provehyt *a l'hom* com la congregació és major (Eiximenis, *Dotzè*: 64)
f. volent provehyr *a l'hom* contra los dits mals (Eiximenis, *Dotzè*: 8)
g. que los regents provehissen en quant podien de bones aygües *a la comunitat* (Eiximenis, *Dotzè*: 297)
h. que provehirà *als dits mercaders* de la dita companyia (*Epistolari Ib*: 37.129)
i. per provesir *a Beneset*, al qual certz dies portava pan (*Diàlegs*: 18v)

Val la pena fer un esment particular al *Dietari* de Safont, una obra amb desenes d'ocurrències del verb amb complement de persona, sistemàticament acusatiu (96a-c). Tanmateix, en aquest context d'indiscutible consolidació transitiva del verb en aquest text, hi ha una sola ocurrència en què, segurament coadjuvat per l'ordre de mots VSO, l'objecte és introduït per *a* (96d), i que hem comptabilitzat com a exemple de MDO:

- (96) a. provehiren *en Rafel Refard* que fos receptor (Safont, *Dietari*: 84)
b. provehiren del ofici del derrer ajudant de la scrivania de la Deputació *en Gaspar Vinyals* (Safont, *Dietari*: 18)
c. E més *lo provehiren* del ofici de procurador del dit General (Safont, *Dietari*: 86)
d. E aquest propdit die, provehiren los dits Deputats *a-n Pere Peralló*, notari, del

2.23. EL VERB *REQUERIR*

Amb el sentit de ‘demanar una cosa a algú, demanar a algú que faci alguna cosa’, el verb *requerir* és transitiu, amb un complement de persona acusatiu que regeix un CD i un CRV introduït per la preposició *de* (que s’elideix si el complement va encapçalat per la conjunció *que*) (*requerir algú {d’alguna cosa / que faci alguna cosa}* (97), construcció que fins i tot inclou els casos fixats de *requerir algú d’amors/de batalla* (vg. també *DCVB*, s.v. *requerir*).¹⁵ Són força nombrosos, ja en diversos dels primers textos (segles XIII i XIV), exemples amb el complement encapçalat per *a* (98): el fet que aquesta construcció sigui freqüent ja en aquella època, quan el MDO amb SN o noms propis tenia un caràcter absolutament residual i molt condicionat (vg. Pineda en premsa: § 27.3), ens ha dut a considerar que probablement es tracta d’un reflex del patró ditransitiu *requerir {alguna cosa / que faci alguna cosa} a algú* i per tant s’han exclòs aquest tipus d’exemples dels recomptes de MDO.¹⁶ També se n’han exclòs la majoria dels exemples amb pronoms personals forts encapçalats per *a* (99a-c): si bé amb aquests elements el MDO ja era possible en aquella època, no era pas un fet regular ni sistemàtic (vg. Pineda en premsa: § 27.3.1), fet que es contraposa a l’abundància d’exemples amb *a* amb *requerir*. Aquesta sistematicitat, i la coordinació molt freqüent amb altres verbs ditransitius com *demanar* (vg. § 2.10), sembla afavorir la hipòtesi que es podria tractar d’OI –només algun exemple, en què la cosa demanada no és introduïda per *que* sinó per *de*, s’ha pogut determinar que correspon al patró transitiu (amb MDO) seguit d’un règim verbal (99d):

- (97) a. E requer en Domingo Cepillo, notari de Cocentaina, que per son ofici aquesta protestació meta en forma pública (*Cocentaina*: 877)
b. On com nós *siam estatz requestes* per los damunt ditz en P[ere] de Líbia e en Barthomeu Mathoses que deguésem (*Cocentaina*: 763)
c. per ço yo dit Jacme requir vós sènyer dit justícia que·l dit Nadal sia per vós e per vostra sentència condempnat (*Clams* II: 222)
d. que en defalliment del dit justícia, que moltes vegades *és estat request* de fer la dita exequió e no la vol fer (*Clams* II: 159)

¹⁵ També és transitiu amb el significat de ‘desafiar, provocar a lluitar’ (ia), i amb el significat de ‘preguntar’ (ib) (*DCVB*, s.v. *requerir*). En el segon cas, però, sembla que des dels inicis també hi és possible el datiu (ic,d), probablement per l’analogia amb els verbs *preguntar* o *demanar*:

- (i) a. ab coltel treit requeria *Pere Terrado*, qui mort és (*Clams* I: 36)
b. los ditz marmessors *foren requests* per la justícia si volien res dir (*Cocentaina*: 897)
c. la justícia requeri *al dit en P[ere] Navalles* si volia ésser present (*Cocentaina*: 915)
d. d[e]manà e requeri *a Johan [Pér]eç de Borja* si sabia ni podia saber testimonis (*Cocentaina*: 861)

¹⁶ En els *Fets* de Jaume I, el corpus ofereix una sola ocurrència del verb, que analitzem com a transitiva, atesa la concordança participial (tret que, en canvi, és absent d’un verb com *demanar*, amb el qual el complement de persona no és directe sinó indirecte) (ia). S’observa un contrast similar en l’exemple (ib), d’una altra obra, i observem també que, quan els dos participis corresponen amb un complement de persona acusatiu, la concordança s’hi fa en tots dos (ic):

- (i) a. E els marmessors del comte havien-nos moltes vegades *requests* e *demanat* que prestàssem sobre les rendes del comtat per pagar los deutes e·ls torts del comte. (Jaume I, *Fets*: 176v)
b. Sàpia la vostra altea que·l comte de Flandres nos ha *escrit* dues vegades per ses letres e *requests*, que nós façam restituir e tornar als mercaders de la companyia (*Epistolari* Ib: 37.129)
c. ha feyt proçes molt vigorós contra nós, dits jurats, en lo qual nos ha *requests* e *amonestats* una vegada, dues e terça, e peremptòriament, sots destret de vet, en escrit, que (*Epistolari* Ib: 97.220)

- e. En Johan López [...] requerí vós que feésets emparar lo dit peix (*Epistolari Ia*: 38.130)
 - f. *requirent-lo* que li remetés la dita criminosa (*Epistolari Id*: 160.328)
 - g. lo dit guardià [...] requerí *lo governador e lo justícia en criminal d'aquesta ciutat* que, per lur poder, vedassen (*Epistolari Id*: 148.307)
 - h. no volguí pendre muller ne amar dona del món, jatsia per moltes *ne sua stat request*. (Metge, *Somni*: 166)
- (98) a. deman per ço e requir *a hoffici de vós* damunt dit justícia, que fassats inquisició (*Clams I*: 120)
- b. E requer *a-n Domingo Cepillo*, notari de Cocentània, que per son ofici aq[u]esta protestació meta en forma pública (*Cocentaina*: 871)
 - c. Encara requerí *al dit justícia* que li faça pagar ·C· llibres (*Clams II*: 159)
 - d. per ço requer *al dit justícia* que tatxe covinent provissió (*Clams II*: 265)
 - e. lo dit corrador requerí *al dit senyor batle* de peraule, e encara ab protestació, que (*Cort reial*: 308)
 - f. comperech denant lo dit batla *requirent aqual* que lo sacreste dels béns d'en Guillem Pug complir li degés (*Cort reial*: 292)
- (99) a. e demana e *requer a vós*, justícia, que los damunt dits absol[vatz] (*Cocentaina*: 764)
- b. Et requerí lo dit en Bernat de Cornanell en nom de la dita procuració *a mi*, notari dejús escrit, que de les dites coses li feés carta públich. (*Clams II*: 159)
 - c. en per amor d'açò requer e demana lo dit Pedro d'Alfocea *a vós sènyer dit justícia* que lo dit Rabí Haim (*Clams II*: 210)
 - d. e *d'açò* requer *a vós*, de part del seynor rey, que·ls testimonis ly façats (*Cocentaina*: 856)

Al segle XV trobem un panorama similar: al costat de l'ús transitiu (100), en algunes obres hi trobem també nombrosos exemples amb *a* (101): no s'han considerat casos de MDO, perquè això contradiria les tendències generals del fenomen en aquestes obres, molt poc sistemàtic encara –de vegades fins i tot inexistent–, si bé també és cert que no hem documentat casos de *requerir* combinat amb el clíctic *li*.

- (100) a. *lo requirí* que·l fes cavaller. (*Curial*: 64)
- b. e per letra *l'avía request* que li lexàs ço del seu (*Curial*: 224)
 - c. *fuy* per mon pare *requirida* que casàs ab lo rey (*Curial*: 321)
 - d. lo dit senyor citava e *requeria tots e sengles vassalls seus* [...] que li venguessen prestar lo jurament (Safont, *Dietari*: 192)
 - e. ells lo *requeriren* que se·n anàs a la presó (Safont, *Dietari*: 93)
 - f. *les saviees de cascuns* de vosaltres *requirim* en deute de justícia (*Epistolari IIa*: 144.357)
 - g. pregants e *requerints-lo* que de continent vingués a aquesta ciutat (*Epistolari II*: 11)
 - h. si *request ne serà*. (Martorell, *Tirant*: 350)
- (101) a. e *a cascun de vosaltres* en deute de justícia *requirim*, e de nostra part

- affectuosament pregam, que (*Epistolari* II: 136)
- b. requerim *al governador* que ell o son lochtinent (*Epistolari* IIa: 85.251)
- c. yo requir *a la magestat vostra e als jutges del camp* me cumplau de justícia (Martorell, *Tirant*: 311)
- d. com requerís *a la senyora* que respongués a les paraules que havia oydes (*Curial*: 261)
- e. que ell dit regent [...] requeria *a tots e sengles poblats* [...] que de present partissen (Safont, *Dietari*: 238)

Finalment, al segle XVI l'estudi de corpus només ofereix dues ocurrencies d'aquest verb, de textos diferents (102). De nou, ha calgut excloure dels recomptes aquests exemples, davant la impossibilitat de determinar si es tractava de datius en estructures ditransitives, o bé d'acusatiu amb MDO seguits d'un règim verbal.

- (102) a. requerí de p[ar]aula hi en escrits lo dit rever[en]d pare *a nossaltres* que li volguéssim fer assistència (*Illes* XVI-25: 449)
- b. asemiaren la sagrestia a la porta, y requiriren *al Capítol* que·ls entregassen lo dit canonge. (*Antiquitats* I: 93)

2.24. EL VERB RESPONDRE

El complement de persona del verb *respondre* apareix sistemàticament en datiu, és a dir, com a OI, hi hagi (103a) o no (103b-d) explícit un OD que descriu allò que es respon –també s'introdueixen amb *a* els complements inanimats (103e). Així doncs, s'ha descartat que els complements de persona d'aquest verb introduïts per *a* (103d) poguessin implicar MDO amb un ús transitiu del verb (com el que és possible en català actual, vg. Pineda 2015; 2016: § 5.2.3; 2020). De fet, en una cerca exhaustiva en el conjunt de textos del corpus, tan sols s'han trobat dos exemples (provinents d'obres on, altrament, el complement de *respondre* sempre és un OI) en què la persona destinatària de la resposta és representada per un clític (apostrofat) en principi acusatiu (104).

- (103) a. Los quals resposeren *a nós*, cascun per si, que ells d'aquí avant (*Epistolari* Ia: 17.95)
- b. Mas con éls no *li saubessen respondre* (*Vides*: 328)
- c. A mi par que *li deveu respondre* (Martorell, *Tirant*: 647)
- d. respondre *a aquells malvats* qui empatxen pau (Eiximenis, *Dotzè*: LXV)
- e. *Respon*, si·t plaurà, *a açò*. --No y vull *respondre* --dix ell-- (Metge, *Somni*: 182)
- (104) a. E, quan fo vengut, dix-nos ço per què·l rey de València l'avia tramès; e nós dixem que y hauríem nostre acort e que·l *respondriem* breument. (Jaume I, *Fets*: 116v)
- b. En aquell punt lo emperador entrà per la cambra e la princessa no·l *pogué respondre* ni satisfer al que dit li havia. (Martorell, *Tirant*: 667)

2.25. EL VERB *ROBAR*

Si bé en la llengua actual el complement de persona de *robar* alterna entre acusatiu i datiu (vg. *DIEC2* i *DCVB*, s.v. *robar*; Pineda 2015; 2016: § 5.2.4; 2020), en la llengua antiga les ocurrencies detectades corresponen totes a una codificació com a OD, tant si la víctima del robatori és una persona (105a, b) com un lloc (105c-e) (vg. també Acedo & Mateu en premsa: § 26.4.4, i, per a un estudi dels verbs de desposseïció com *robar* en català antic, Pineda 2010).

- (105) a. cor *les géns* robaven que aquí eren a fira vengutz. (*Vides*: 44)
- b. e havia-y bona gent riqua [...] e vénch gent d'armes per *robar-la*. (Sant Vicent, *Sermons* IV: 49)
- c. éntnan los laires e ràubon *lo castel e la maisó* (*Organyà*: 121)
- d. En Pascaci *avia raubada tota la província* que li era liurada per governar. (*Vides*: 54)
- e. los dits ciutadans havien robada *la ciutat* (Safont, *Dietari*: 80)

2.26. EL VERB *SATISFER*

El verb *satisfèr* admetia en llengua antiga usos transitius i intransitius (vg. *DCVB*, s.v. *satisfèr*). Així, al costat de complements acusatius tant de cosa com de persona (106), era possible també un ús intransitiu, amb complements de cosa introduïts per *a* (107a) i complements representats pels clítics *hi* (per als de cosa) (107b) o *li* (per als de persona) (107c) –vg. també Par (1923: § 361) i, per a l'ús ditransitiu de *satisfèr* com a verb de transferència, vg. Rigau & Sánchez (en premsa: § 28.4.1.2). En aquest context, doncs, complements de persona introduïts per *a* com els de (107d-f), pertanyents a una època amb absència pràcticament total de MDO (Pineda en premsa: § 27.3), s'han considerat usos intransitius del verb:

- (106) a. pagar e satisfèr pogués *los dits deutes* (*Clams* I: 93)
- b. que la dita na Hisabeu *sia satisfèita* e pagada dels béns del dit P&. Fferrer dels dits ·CCCC· sols (*Clams* I: 111)
- (107) a. se sosté e satisfà *a sos importables càrrechs*. (*Epistolari* IIa: 62.202)
- b. quant més tenint-li lo deute que li té; i al de mos jermans no *y cal satisfèr* (Liori, *Epistolaris*: 18)
- c. si *li satisfà* pendre de vós aqueyos dinés que, no *satisfent-li*, jo procuraré de aver-los per altra via (Liori, *Epistolaris*: 156)
- d. ofer si ésser en continent de satisfèr segons son poder *al dit en Beneet* del dit deute (*Clams* I: 93)
- e. del preu d'aquel pagàs e satisfèés *a la dita Dolça* del dit deute seu. (*Clams* I: 103)
- f. deus satisfèr *a la regina*, ço és *a la Església*, pagar lo delme, etc. (Sant Vicent, *Sermons* IV: 38)

2.27. EL VERB *SENYOREJAR*

El verb *senyorejar* s'empra en català antic com a transitiu i com a intransitiu (vg. també

DCVB, s.v. *senyorejar*; Par 1923: § 355), essent l'alternança present fins i tot dins una mateixa obra (per exemple, al *Dotzè* d'Eiximenis). Així, al costat de complements acusatius referits tant a llocs o entitats inanimades (108a i b) com a persones (108c), trobem també exemples del règim intransitiu, per exemple amb complements inanimats introduïts per *a* (109a i b) o complements referits a persones substituïts per *li* (109c). En aquest context, doncs, quan en una obra com el *Dotzè* s'han trobat, amb una certa recurrència, complements de persona introduïts per *a* (109d-f), s'han considerat també exemples d'aquest règim intransitiu, i s'ha descartat que fossin casos de MDO, fenomen absolutament rar en aquell text –és més, que estem davant d'usos intransitius del verb ho confirma l'existència d'exemples com el de (109f), on la preposició introdueix un SN escarrit singular, un tipus d'objecte que repel·leix el MDO (vg. Pineda en premsa: § 27.3.10):

- (108) a. On per so Cèsar, qui seyorejava *tot lo món* (*Vides*: 67)
 b. aquells qui consellen e senyoregen *la ciutat* (Eiximenis, *Dotzè*: 104)
 c. los regidors [...] senyorejen *los vassalls* (Eiximenis, *Dotzè*: 339)
- (109) a. e senyorejar *al món* (Eiximenis, *Dotzè*: 30)
 b. e fa la còlera seynnorejar *a totes les altres humors* (Agramont, *Regiment*: 60a)
 c. lo cors e los seus desigs serien sots senyoria de la ànima e de la sua rahó, e ella *li senyorejaria*. (Eiximenis, *Dotzè*: 332)
 d. car foren alguns malvats hòmens qui, plens de ambició, volien senyorejar *als altres* (Eiximenis, *Dotzè*: 62)
 e. que de ffet fos en lo món qualque monarcha qui senyorejava *als dits reys*. (Eiximenis, *Dotzè*: 244)
 f. La quinta, que negun juheu ne infeel no pot reebre negun offici públich, axí que puxa senyorejar *a cristià* (Eiximenis, *Dotzè*: 368)

En una altra obra del segle XIV, *Lo somni*, només hi ha dues ocurrències del verb, ambdues referides a humans i encapçalades per *a* (110a). Encara que aquestes ocurrències se situen més enllà del límit de mots estudiats d'aquesta obra, i per tant no afecten els recomptes presentats, és rellevant fer-hi referència perquè il·lustren la complexitat de la qüestió. L'absència d'usos transitius del verb en el mateix text pot efectivament fer dubtar sobre l'estatus dels complements dels exemples esmentats. Meier (1947: 249), que treballa amb una edició del text on només la primera ocurrència presenta *a* (110b), tracta el passatge com un bon exemple de l'acusatiu de col·locació, on el primer OD presenta MDO perquè «o complemento antecede a evocação do sujeito [evocat pel pronom *les*]». Tanmateix, aquesta explicació sembla força *ad hoc*, perquè l'acusatiu de col·locació que defineix aquest autor (i la tradició) es refereix als casos en què l'OD precedeix el verb, és a dir, els casos en què l'OD està dislocat (Meier 1947: 241). A més, justament aquesta seqüència de Metge és emprada al *DCVB* com a exemple de l'ús intransitiu del verb *senyorejar*.

- (110) a. De voler senyorejar *a lurs marits* les has notades. Decebut ést: elles no desigen axò, mas volen raonablement senyorejar *a la companya*, qui contínuament és inclinada a mal saber (Metge, *Somni*: 264)
 b. De voler senyorejar *a lurs marits* les has notades. Decebut ést: elles no desigen axò, mas volen raonablement senyorejar *llur companya*, qui contínuament és inclinada a mal saber (Metge, *Somni*, XIV, apud Meier 1947: 249)

2.28. EL VERB *SEGUIR*

Totes les ocurrencies del verb *seguir* (ens interessa, ara, l'ús amb complements de persona) indiquen l'estabilitat de l'ús transitiu del verb al llarg de tot el període estudiat (vg. també *DCVB*, s.v. *seguir*; i Par 1923: § 361).¹⁷ És per això que els exemples de (111), apareguts en obres on s'ha pogut comprovar l'ús sistemàticament transitiu del verb, cal considerar-los casos de MDO, fenomen ja considerable en aquella època i en aquells textos –de fet, noteu que el règim transitiu és sovint evident (a través de clítics acusatius, per exemple) en la mateixa oració on apareixen els exemples amb marcatge (111a i b):

- (111) a. Emperò los Infortunis, qui·l *seguien*, no donaven loch que ell se afermàs en aquesta conclusió. [...] car los Infortunis, qui a *Curial* *seguien*, no y donaven loch. (*Curial*: 272)
- b. Vejam ara si dexarà de segir a l'enperador [...] Però està ab molta fatiga [...] y ta[m]bé sent veure·s que no·l pot segir (Liori, *Epistolaris*: 53)
- c. Don Pedro: Voldria que·m diguéseu si vostre pare o avi en fin de vostre llinatge que en aquella temporada se trobà, seguí *al rey* o *al regne*?
Lúcio: [...] haveu de saber que seguí *lo rey* y era mon avi. (Despuig, *Col·loquis*: 174)

2.29. EL VERB *SERVIR*

En la diacronia del català s'observa la variació entre l'ús transitiu i l'intransitiu del verb *servir* (vg. també *DCVB*, s.v. *servir*), que ja en llatí solia portar complements datius (*servire alicui*, al costat de la forma preposicional *servire apud aliquem*), però alhora admetia de vegades complements acusatius (*cupidines servire* 'servir les passions') (Meier 1948: 123, vg. també Meier 1947: 248; Par 1923: § 361).¹⁸

En efecte, en diversos dels primers textos trobem que, al costat d'exemples transitius (112), persisteix –i sovint fins i tot és predominant– l'estructura intransitiva heretada del llatí. Així, són introduïts per *a* complements amb referents inanimats o no humans (113a i b), i trobem el clíctic datiu *li* en representació de referents humans (113c i d). Tenint en compte la sistematicitat d'aquest ús intransitiu a l'època, i considerant que el MDO era aleshores un fenomen pràcticament desconegut amb SN o noms propis divinitat (vg. Pineda en premsa § 27.3.3, 27.3.5), s'ha descartat que casos coetanis com els de (113e-g) poguessin ser exemples de MDO.

- (112) a. per so que eu pusca pus francament servir *Jhesuchrist* (*Vides*: 414)
b. sóts aquí ajustats per servir *Déus* e *nós*. (Jaume I, *Fets*: 106v)

¹⁷ En canvi, el règim datiu caracteritza els usos del verb amb el significat 'ocórrer, passar': «ans te dich que de la tua ingratitude *li segueix* gran profit» (*Curial*: 274).

¹⁸ Obviem els exemples del tipus (ia), que corresponen en veu passiva a l'ús pronominal *servir-se* (*Déu se serveix de tal cosa*). Prescindim també dels exemples en què l'objecte no és animat, sinó que es refereix a l'ofici, treball o institució al qual es dona assistència i submissió (ib i c):

- (i) a. Déu és servit que estigam d'esta manera. (Liori, *Epistolaris*: 40)
b. no volc servir a l'ofici de matremoni (*Vides*: 208)
c. començà de regir e servir *lo dit ofici de mestra racional* (Safont, *Dietari*: 254)

- (113) a. totz temps é servit *a luxúria*. (*Vides*: 29)
 b. per so que servís *a les bèsties*. (*Vides*: 158)
 c. e que *li servescam*, de les persones o de l'haver, en tal guisa que per aquel servici que nós li farem (Jaume I, *Fets*: 192r)
 d. –Qui és aquest qui menga, ab qui eu estau, e li tenc la lanterna, e *li servesc*? E qui són eu qui *aquest* servesca?– (*Vides*: 324)¹⁹
 e. e que servís *a Déu*. (*Vides*: 187)
 f. de venir en aquesta terra per servir *a Déu* (Jaume I, *Fets*: 46v)
 g. seria impossíbil que hom pusca servir *a aquel qui-l féu ni l'ha a salvar* e que hom vuyla més servir *al diable* (Jaume I, *Fets*: 191v)

Quan es tracta d'ocurrències amb pronoms personals, però, no és tan senzill determinar si ens trobem davant l'ús intransitiu del verb o davant de casos de MDO. Per a l'estudi de corpus d'*Organyà* no tenim ocurrències d'altres pronoms personals forts que ens permetin discernir si el marcatge ja era possible, però en canvi per als *Fets* (del segle XIII, tot i que analitzat aquí a partir d'un manuscrit del XIV) sí que s'ha constatat que un percentatge molt important dels pronoms personals d'aquesta obra ja duien MDO (Pineda en premsa: § 27.3.1). Sabent, però, que en aquella època el règim intransitiu de *servir* era ben viu, hem optat per excloure aquest tipus de casos dels recomptes de MDO amb pronoms.

- (114) a. Déu e ·l Seïnor deu om adorar e *ad él* solament servir. (*Organyà*: 123)
 b. la mia volentat que hé per servir *a vós*. (Jaume I, *Fets*: 34r)
 c. aquels qui serven *a mi* per nom de vós (Jaume I, *Fets*: 49r)

Al segle XIV, època en la qual el MDO amb sintagmes nominals és en la majoria d'obres encara inexistent o absolutament residual, trobem que molts complements del verb *servir* són sistemàticament introduïts per *a*. Per això, els exemples de complements de persones introduïts per *a* (116) s'han considerat casos de l'ús intransitiu del verb, un ús del qual hi ha evidència clara en l'època en qüestió, ja sigui perquè també els complements inanimats poden ser introduïts per *a* (115a-c), ja sigui per la pronominalització amb *li* (115d i e). En el cas d'algunes obres (com *Dotzè*, *Filla* i *Epistolari* I), aquests usos intransitius coexisteixen manifestament amb els transitius (117).

- (115) a. aqueles coses qui servexen *a no visible*, cresem ésser coses no visibles. (*Diàlegs*: 65r)
 b. encara la consciència e Déu, *a les quals coses* servir és gran libertat, car aytal servir és servir *a Déu* e *ha rahó* (Eiximenis, *Dotzè*: 333)
 c. si ·s vol servesquen o hajen a servir *a aquella cort*, si ·ls vol *a qualche altra cort* o jutge. (*Epistolari* Id: 12.86)
 d. ·I· hom [...] qui *li serví* fort diligenment en lo bayn. (*Diàlegs*: 88v)
 e. L'om qui no és civil ne cortès, a tota res és odiós, tothom li fuyg e cascú *li servex* de mal cor (Eiximenis, *Dotzè*: 381)

¹⁹ Sembla podria ser que davant el demostratiu *aquest* s'hagués produït una elisió de la preposició, com passava en alguns textos antics, encara que aquí l'editor no ho hagués indicat.

- (116) a. los regidors per servir *al poble* e per regir-lo (Eiximenis, *Dotzè*: 257)
 b. pot l'om crestià servir *al juheu* (Eiximenis, *Dotzè*: 368)
 c. viure e servir *al demoni* (*Diàlegs*: 52v)
 d. per tal que [...] él posqués servir *al sant baron*. (*Diàlegs*: 52r)
 e. E ela [...] e servia *a totes* axí com podia. (*Filla*: 53)²⁰
 f. per complaure e servir *a vostra senyoria* (*Epistolari* Id: 117.248)²¹
 g. lo rey En Johan d'Aragó, [...], *al qual* jo longament havia servit. (Metge, *Somni*: 56)²²
 h. Aquell *al qual* tu solies servir (Metge, *Somni*: 66)
- (117) a. servir *los malignants* per reduir-los a bé (Eiximenis, *Dotzè*: 383)
 b. la ciutat [...], quant direm que ha mester qui *la servescha*. (Eiximenis, *Dotzè*: 372)
 c. aquells qui primerament havien servida *la comunitat del món* de qualque notable cosa (Eiximenis, *Dotzè*: 67)
 d. dispost a servir *Déu* e *a la cosa pública*. (Eiximenis, *Dotzè*: 45)²³
 e. dix-li [...] que servís *Déu* en aquel monestir (*Filla*: 52)
 f. totes l'amaven e *la servien* com a eylas metexas. (*Filla*: 52)
 g. per servir *Déu* e per lo bon stament (*Epistolari* Ib: 150.313)
 h. gran cor e voler que la dita ciutat havia e ha, de servir *lo senyor rey e vós* (*Epistolari* Ic: 89.206)

Encara al segle XIV, trobem obres, com *Clams* II, on l'ús transitiu del verb sembla consolidat (117), amb només l'excepció de (117c), on coapareixen ambdós règims en la mateixa oració. També és exclusiu el règim transitiu de *servir* en la *Doctrina* de Llull, text del XIII però analitzat aquí a partir d'un manuscrit del XIV (118).

- (117) a. aquelles avia guanyades ab sos trebals servín *seynors* de ·VIII· anys a ençà que

²⁰ En el cas de *Filla*, obra amb poques ocurrencies del verb, cal dir que (116e) és l'únic cas amb *a*, al costat de quatre usos més, tots transitius, com (117e i f) El fet, però, que el MDO sigui pràcticament inexistent en aquest text, d'acord amb el nostre estudi, sumat a l'evidència del comportament alternant del verb en aquella època, ens fa ser reticents a l'hora de considerar que (116e) pogués ser-ne un exemple, malgrat que el caràcter pronominal podria ser un factor inductor (vg. Pineda en premsa: § 27.3.3).

²¹ En el cas d'*Epistolari* I, la possibilitat de coordinació amb *complaure* és interessant, perquè aquest verb en aquest text (i en la llengua antiga de manera força general) sí que funcionava com a intransitiu (vg. § 1.6). Aquest fet, sumat a l'extensió molt residual i limitada del MDO en aquest text (i a l'època en general), fa inclinar la balança cap a considerar que exemples com (116f) corresponen a l'ús intransitiu de *servir*.

²² En el cas de *Lo somni*, en el corpus estudiat hem detectat, a més de quatre ocurrencies transitives del verb (i), dos casos amb *a* (116g i h), que corresponen a relatius. Tanmateix, el fet que al segle XIV aquests elements aquests elements es caracteritzessin per l'absència de MDO (vg. Pineda en premsa: § 27.3.6) –i que de fet en el text en qüestió hi hagi sis ocurrencies de *qual* com a OD, sempre sense *a* (ii), ens ha fet descartar que (116g i h) poguessin ser casos de MDO.

(i) a. la reyna Dona Violant [...] *la hé servida* longament. (Metge, *Somni*: 250)

b. e no t'abelescha negociar ne servir *senyor terrenal*. (Metge, *Somni*: 280)

(ii) a. dix que molts savis hòmens antichs, *los quals* apel·lava cascós (Metge, *Somni*: 88)

b. la senyora reyna dona Violant ne de vostra filla, *les quals* deviets, a mon juý, preposar. (Metge, *Somni*: 154)

²³ A priori, podem interpretar aquest exemple com un cas d'alternança en el si d'una coordinació de complements, o bé com un cas de MDO en el segon element, amb alguna voluntat emfàtica.

ha estat en València. (*Clams* II: 235)

- b. no·s pot clamar de soldada del dit en Johan Compte del altre temps que diu serví *lo dit en Johan* (*Clams* II: 266)
- c. li sia constret en continent de tornar la dita Todella en poder del dit en Johan e de *servir-lo* ·v· anys poch més o menys que *li deu servir* (*Clams* II: 204)

- (118) a. són per servir *Déu*. (Llull, *Doctrina* I: 67)
- b. estruments a servir *lo cors* (Llull, *Doctrina* I: 80)
- c. Hon, si tu no·l ames ne·l *serveys* (Llull, *Doctrina* I: 31)

Al segle XV, l'alternança perviu en algunes obres. Així, al costat dels usos transitius (119), en trobem d'intransitius, com posen de manifest especialment els casos de referents inanimats (120a-c) i de sintagmes escarits introduïts per *a* (120d) –aquests elements són pràcticament incompatibles amb el MDO en català antic (Pineda en premsa: § 27.3.10)– i el d'estructures passives on el complement de *servir* no esdevé subjecte pacient (120e):

- (119) a. s'esdevé sovén per gelosia, de perdre per tu altra cosa millor, *la qual* tots temps hé qüesta e servida. (Malla, *Memorial*: 185)
 - b. E si tu per ventura la mia sancta maestra Theologia no és tinent, ni Filosofia, qui de adolescència *l'às amada, servida e preada*, (Malla, *Memorial*: 185)
 - c. en hun spital a servir *malalts* (Sant Vicent, *Sermons* IV: 11)
 - d. Mas si y vas per servir *Déu* (Sant Vicent, *Sermons* IV: 23)
 - e. darem tal fi e conclusió que nostre Senyor ne serà loat e *vostra senyoria servida*. (*Epistolari* IIa: 85.252)
 - f. on les filles e donzelles vèrgens [...] són a Déu consagraades e servexen *aquell* en molta humilitat e honestat (*Epistolari* IIa: 161.379)
 - g. han servit molt notablement *vostra senyoria* (*Epistolari* IIb: 5.91)
- (120) a. amor de aquest setgle e amor divinal. E si vols servir *a la divinal*, cové que (Malla, *Memorial*: 130)
 - b. servir *a dolor* no és pertanyent cosa (Malla, *Memorial*: 142)
 - c. car dura servitut és servir *a leg vici*. (Malla, *Memorial*: 193)
 - d. alguns, per servir *a tiran* (Malla, *Memorial*: 135)
 - e. que Déu ne sia loat e *al dit senyor rey e vós*, senyora, puxa éser servit, e lo benefici públich augmentat (*Epistolari* IIa: 62.202)²⁴

En aquest context, doncs, l'existència d'un dubte raonable sobre la naturalesa dels elements encapçalats per *a* ens ha dut a excloure del recompte del MDO els casos d'OD amb referents humans (o divins) de (121), atès el comportament del verb en les obres afectades. En el cas del *Memorial* s'han exclòs les ocurrències amb pronoms personals, com (121d i e): s'ha tingut en compte que en aquesta obra el marcatge amb aquests elements encara era proporcionalment minoritari (vg. Pineda en premsa: § 27.3.1).

²⁴ Noteu que en aquest exemple es contraposen les passives de verbs com *lloar* o *augmentar*, on el que en l'activa seria un OD passa a ser un subjecte pacient, i la passiva de *servir*, sense subjecte pacient, amb *al dit senyor rei e a vós* com a complement oblic.

- (121) a. Peccat inich, e no pas meu, mas de mon enemich, qui m' à leixat per servir *al dimoni!* (Malla, *Memorial*: 248)
 b. e no la havem gens lexada a servir per tot nostre poder *al molt alt senyor rey e a vós* (*Epistolari* IIa: 79.236)²⁵
 c. aquell rey *al qual* servir e la honor del qual augmentar devets e deffendre (Malla, *Memorial*: 111)²⁶
 d. ama'l justament, servint *a ell* tot sol (Malla, *Memorial*: 153)
 e. home sus tots, e de tan gran puixança que hagués molt avançat *a ell* servint e seguint (Malla, *Memorial*: 177)

En altres obres del segle XV, en canvi, sembla clar que el règim transitiu s'ha consolidat. És el cas del *Dietari* de Safont, on el verb apareix molt poc, però sempre usat transitivament (122a i b). En el *Curial*, el *Tirant* i els *Sermons*, les nombroses ocurrencies indubtablement transitives (122) coexisteixen amb un gran nombre de casos introduïts per la preposició *a* (123). El fet que en una cerca exhaustiva del verb *servir* en aquestes obres (més enllà del límit de mots establert per a l'estudi de corpus) no s'hagi trobat cap indicatiu de l'existència d'un règim intransitiu per a *servir* (com ara complements inanimats introduïts per *a* o casos de pronominalització amb un clíctic datiu), ens ha dut a analitzar (123) com a casos de MDO.²⁷ Així, les alternances entre exemples com els de (122) i els de (123), o els passatges de (124a-c), no fan sinó mostrar que el MDO no era aleshores un fenomen sistemàtic, sinó irregular i de vegades fins i tot un cert punt aleatori; alhora, el passatge de (124d) pot veure's com un reflex de la distinció, en aquest fragment, entre éssers humans (sense MDO) i divins (amb MDO). Són molt il·lustratius també els exemples de (124e-g), en què es fa evident el règim transitiu del verb i, consegüentment, del fet que cal considerar les seqüències *a qui* i *a l'ànima* exemples de MDO.

- (122) a. certs hòmens armats, qui anaven servir *lo dit senyor rey*. (Safont, *Dietari*: 191)
 b. aquells qui tant l'amaven *e-l desijaven servir*. (Safont, *Dietari*: 139)
 c. Los catius [...] servien axí bé *aquell senyor* (*Curial*: 313)
 d. altre cavaller dels seus *qui-l servís* (*Curial*: 203)
 e. servir *la majestat vostra*. (Martorell, *Tirant*: 534)
 f. servir *Déu* en vida hermitana. (Martorell, *Tirant*: 150)
 g. lo amaven *e-l desijaven servir*. (Martorell, *Tirant*: 430)
 h. en hun spital a servir *malalts* (Sant Vicent, *Sermons* IV: 11)
 i. Mas si y vas per servir *Déu* (Sant Vicent, *Sermons* IV: 23)

- (123) a. e no ha cavaller en lo món [...] que [...] no servís *a Laquesis* de tot son poder

²⁵ En aquest exemple el subjecte de l'infinitiu de la construcció causativa apareix en acusatiu (*la*), cosa que s'ha de prendre com un indicatiu del fet que *al molt al senyor rey e a vós* són complements datius –si fossin acusatius amb MDO, haurien desencadenat l'ús del datiu per al subjecte (cf. *No la deixo venir* vs. *No li deixo escombrar la cuina*).

²⁶ Pel que fa a aquest exemple, amb un relatiu, ens ha fet decantar el fet que en aquesta obra 8 dels 9 casos del relatiu *qual* en funció de MDO apareixen sense marca: «aquest hom, *lo qual* veig tan cruelment morir.» (Malla, *Memorial*: 177).

²⁷ És també la conclusió a la qual arriba Perera (1986: 70-71 n. 30) per al *Tirant*: «cal considerar que en el *Tirant* se'n fa un ús transitiu, ja que quan porta un complement pronominalitzat de 3a. persona sempre és *lo* i mai *li*».

(*Curial*: 173)

- b. Havets servit *a nostre senyor Déu* (*Curial*: 367)
 - c. una noble donzella apellada Tura, la qual *a Curial* servia de coltells (*Curial*: 76)²⁸
 - d. no volgué restar [...] per servir *a Phelip*. (Martorell, *Tirant*: 421)
 - e. si tant hagués servit *a Déu* (Martorell, *Tirant*: 693)
 - f. que yo vaja per servir *ha aquell pròsper emperador senyorejant la Grècia* (Martorell, *Tirant*: 462)
 - g. E Tirant entrà per la sala, e com ell hi era, servia de majordom e de copa *a la emperadriu e a sa filla* (Martorell, *Tirant*: 515)
 - h. Bé és stada mala sort mia que *a tal cavaller* yo hagués a servir. (Martorell, *Tirant*: 301)
 - j. de rahó és que yo haja a servir *a fill de rey*. (Martorell, *Tirant*: 393)
 - k. com si fósseu mon natural senyor, *a qui* tota ma vida agués servit. (Martorell, *Tirant*: 391)
 - l. aquell qui *a molts* serveix no serveix *a negú*. (Martorell, *Tirant*: 577)
 - l. E aveus ací la capa, car en aquest àbit no puch servir *a Déu*. (Sant Vicent, *Sermons* IV: 84)
 - m. Donchs, *a vós* vull servir. (Sant Vicent, *Sermons* IV: 112)
- (124) a. Serveix *lo rey*, puys que li plau, car qui serveix *al rey* serveix *a Déu*, car lo rey Déu és en la terra. (*Curial*: 318)²⁹
- b. [...] quan volem servir *a Déu*, que fugam a la terra pròpia e als parents, car en altra manera no podem ben servir *Déus*. (Sant Vicent, *Sermons* IV: 83)
 - c. vet que serveix *al dimoni*: lesa·l e pren humilitat. Estàs en avarícia e serveix *lo dimoni* (Sant Vicent, *Sermons* IV: 111)
 - d. que pogués servir *la excel·lència sua*, emperò no puch lexar lo vot que tinch fet de servir *a Déu*. [...] restar per servir *son marit* que no veure les festes (Martorell, *Tirant*: 151)
 - e. Yo só filla de rey, e féts-me servir *a la esclava*. [...] Déus te ha comanat l'ànima, que la guards, e la esclava, que *la servesque*. (Sant Vicent, *Sermons* IV: 48)
 - f. no·t fallirà aquell *a qui* has servit, [...] dient que aquella ànima *l'à servit* ací en aquest món? Donchs, ¿com se pot fer que per *servir-lo* ell li done pena? (*Curial*: 282)
 - g. que la carn servesca *a l'ànima* [...]. Mas *serviu-la* ab oració. (Sant Vicent, *Sermons* IV: 136)³⁰

Així doncs, l'absència d'indicis de l'existència d'un règim intransitiu de *servir* en aquestes obres concretes ens ha dut a incloure en els recomptes els exemples amb *a* d'aquests textos (quan formaven part del fragment seleccionat per a l'estudi de corpus). Tanmateix,

²⁸ En aquest exemple, l'absència de la marca produiria ambigüitat entre la interpretació de subjecte i la d'objecte (vg. Pineda en premsa: § 27.4.3).

²⁹ No es pot descartar que el contrast semàntic entre una forma d'imperatiu (*serveix [tu] lo rey*) i una d'indicatiu (*qui serveix al rey*) pugui relacionar-se amb la tria d'estructures sintàctiques diferents.

³⁰ Els casos de MDO amb sintagmes protagonitzats pel mot *ànima* no són pas inaudits en aquesta obra, com veiem en aquest exemple, corresponent a un context causatiu (vg § 27.4.8): «llavors los portadors lexen estar *a l'ànima*» (Sant Vicent, *Sermons* IV: 33)

convé tenir present que el fet que, en èpoques anteriors, i fins i tot en altres obres coetànies, *servir* tingués també un règim intransitiu, molt segurament ha estat un factor afavoridor de la presència de MDO en els complements d'aquest verb en concret.

A tall d'exemple, hem considerat MDO els casos de (123b) o (124a) del *Curial*, però cal tenir present que en l'estudi de corpus d'aquesta obra cap nom propi de divinitat presenta la marca (vg. Pineda en premsa: § 27.3.5); semblantment, d'acord amb el nostre estudi de corpus, no és gaire freqüent en aquesta obra el MDO amb sintagmes definits com *el rei* (vg. Pineda en premsa: § 27.3.3) ni amb cap tipus de relatiu (vg. Pineda en premsa: § 27.3.6), encara que hem considerat que (124a) s'havia d'analitzar com un cas de MDO. Veiem, doncs, com el lexema concret *servir* influeix en l'expansió del fenomen cap a altres categories menys susceptibles de presentar la marca en un determinat text. Així mateix, és cert que el MDO amb noms propis de persona (vg. Pineda en premsa: § 27.3.1) ja té una certa rellevància en el *Curial*, la qual cosa reforça la idea que tenim MDO en casos com (123a i c), però igualment la incidència del MDO amb *servir* és molt més sistemàtica que amb la majoria dels verbs. Finalment, és cert també que el MDO amb els pronoms personals supera en el *Curial* el llinar del 50%, la qual cosa reforça l'anàlisi de (125) com a casos de MDO, però de nou és rellevant que, justament amb el verb *servir*, el MDO amb pronoms se sistematitza del tot.

- (125) a. Melchior, tornant a la senyora, li dix que Curial no era nat sinó per servir a ella, e que ella ordonàs, que (*Curial*: 47)
b. te invoque e't prech que reebas l'ànima mia, que va per servir a tu (*Curial*: 335)

Quant al *Tirant*, l'estudi exhaustiu que en fa Perera (1986: 65-67) mostra que el MDO és força freqüent amb els noms propis de persona i pràcticament sistemàtic amb noms propis de divinitat, la qual cosa avala l'anàlisi de (123d i e) com a casos de MDO –ens basem en Parera perquè el fragment del *Tirant* analitzat en el nostre estudi de corpus contenia molt poques ocurrences de noms propis i no permetia fer generalitzacions. També amb els SN definits com els de (123f i g) el *Tirant* presenta unes proporcions notables de MDO (vg. Pineda en premsa: § 27.3.3). Així mateix, el nostre estudi de corpus ens ha permès confirmar, respectivament, la preponderància i l'existència del MDO en aquesta obra amb el relatiu *qui* (vg. Pineda en premsa: § 27.3.6) i amb l'indefinit *ningú* (vg. Pineda en premsa: § 27.3.4), fet que de nou justifica l'anàlisi proposada per a (123j i k). Malgrat tot, la presència de la preposició en el sintagma escarrit de (123i) sembla clarament relacionada amb el fet que el lexema és *servir*, atès que aquest tipus d'objectes, tant en aquesta obra com en català antic en general, són pràcticament incompatibles amb el MDO (vg. Pineda en premsa: § 27.3.10).

Finalment, la influència del lexema no és potser tan evident en el cas dels *Sermons*. En aquesta obra el marcatge ja tenia una certa importància, especialment en el cas dels noms propis de divinitat com *Déu* (vg. Pineda en premsa: § 27.3.5), fet que justifica l'anàlisi de (123l). També els pronoms (123m) en aquest text ja presentaven MDO sistemàticament (vg. Pineda en premsa: § 27.3.1).

Pel que fa als inicis del català modern, al segle XVI la situació és similar, i tot apunta a la consolidació de la transitivitat del verb –evident, per exemple, en l'única ocurrència que en trobem a les *Grandeses* (126a). Als *Epistolaris* de Liori tenim moltes ocurrences del verb, la gran majoria en ús transitiu (126b i c), i unes quantes introduïdes amb *a* (127). L'absència d'exemples amb clítics datius o amb sintagmes escarrits afavoreix la idea que els casos de (127) siguin MDO, i així ho hem considerat.³¹ També seqüències com les de (128), on un objecte introduït per *a* s'anticipa amb un clíctic acusatiu, poden considerar-se indicis a favor del MDO. Així mateix, a favor d'aquesta anàlisi hi ha el fet que el tipus de SN definits que apareixen amb *a* amb *servir*, com és el cas dels SN definits (127a i c) (incloent-hi tractaments de cortesia com el de (127b)), presenten MDO amb una freqüència notable en aquesta obra (vg. Pineda en premsa: § 27.3.3). En canvi, i com apuntàvem en referir-nos al cas *Tirant* i el

³¹ S'han exclòs, és clar, els casos d'estructures ditransitives com:

- (i) a. y'm fasa gràsia que puga servir a vostra mercè lo molt que li dec. (Liori, *Epistolaris*: 34)
b. Plàsia nostre Senyor que lo y pugam servir (Liori, *Epistolaris*: 99)

Curial, en altres tipus d'OD és evident la influència que el lexema concret *servir* té en l'expansió del MDO: per exemple, tot i que analitzem (127c i d) com a casos de MDO, és cert que en aquesta obra del XVI el marcatge no era pas abundant amb indefinits (encara que el tret pronominal de *tothom* i *quisvulla* podia ser un factor coadjuvant del marcatge, vg. Pineda en premsa: § 27.3.4) –quant a (127e), no podem fer cap valoració comparativa perquè en l'estudi de corpus d'aquesta obra no s'han detectat ocurrencies de noms propis de divinitat en funció d'OD amb altres verbs (vg. Pineda en premsa: § 27.3.5).

- (126) a. servint ell *lo dit rey* li avien ocupat lo comtat (*Grandeses*: 171)
 b. Ell també porta sayo frisat per lo dol y va a servir *lo príncep* a dinar y a sopar (*Liori, Epistolaris*: 40)
 c. mas que la major congoxa que tinch és no poder-li estar prop per a *servir-la* en tota cosa (*Liori, Epistolaris*: 75)
- (127) a. son fill [...], que axí servirà *al prínsep* com si tingés asento (*Liori, Epistolaris*: 149)
 b. y Déu sap lo que jo sent que totom tinga llibertat de servir *a vostra senyoria* sinó jo (*Liori, Epistolaris*: 124)
 c. Lloat sia Déu de tot, que és servit que jo servexca *a totom* y no *a la persona* que més só obligada (*Liori, Epistolaris*: 90)
 d. Sert és dona per a servir *a quisvulla*, y de bon enteniment (*Liori, Epistolaris*: 89)
 e. pense qu'és bell servir *a Déu* (*Liori, Epistolaris*: 101)
- (128) ara no prenen patjes per al prínsep, sinó que per senmanes *lo serviran* los de la enperatriz y avent-se serviria per senmanes *al prínsep* (*Liori, Epistolaris*: 53)

En altres obres del XVI (com els *Col·loquis*, *Job* i *Illes XVI*), el règim transitiu s'evidencia en els OD pronominalitzats (129), mentre que els diversos tipus d'OD lèxics són sistemàticament precedits per *a* (130). Els exemples d'aquest tipus, quan entraven dins el límit de mots seleccionat per a l'estudi de corpus, els hem analitzat com a casos de MDO, tenint en compte la consolidació que experimenta *servir* com a verb transitiu en aquest període, i tenint en compte que en aquestes obres el MDO amb els tipus d'OD recollits a (130) ja tenia una presència considerable o fins i tot predominant, independentment del lexema verbal concret –encara que en certs casos, com (130f), amb un SN escarrit, gens propens al MDO (vg. Pineda en premsa: § 27.3.10), sembla clar que hi pot haver influït la reminiscència de l'antic règim intransitiu de *servir* (amb tot, és rellevant que el nom *persona* va acompanyat d'un modificador adjectival que l'especifica). En definitiva, i com s'ha advertit en els altres casos, és innegable que la sistematicitat del MDO amb els diversos tipus d'OD d'aquest verb s'allunya molt de la presència mitjana del fenomen per al conjunt de verbs transitius, que depèn més aviat de les característiques de l'OD (vg. Pineda en premsa: § 27.3).

- (129) a. Finalment donà als ciutadans de Barcelona, per lo molt y bé que en aquesta jornada *l'avien servit*, privilegi per a portar cadena de or (*Despuig, Col·loquis*: 113)
 b. deu galeres molt ben adresades, que no sols *lo servien* ab gran valentia y destresa

- en la mar (Despuig, *Col·loquis*:)
- c. qui és l'Omnipotent per a què·l *servixcam*? (Conques, *Job*: 65)
- d. la gra[n] devoció y volu[n]tat q[ue] aq[ue]st seu poble té en servir-lo (*Illes XVI-7*: 377)

- (130) a. se detingueren allà los embaixadors y serviren y valgueren *al rey* tan verilment que (Despuig, *Col·loquis*: 99)
- b. y anar-se·n a Jerusalem, a visitar la casa santa y allà servint *a Déu* feren bona fi (Despuig, *Col·loquis*: 83)
- c. Com si en l'ayre Job servís *a Déu*! (Conques, *Job*: 39)
- d. Perquè si·l obeixen y serviran *a Ell* passaran dichosament sos dies (Conques, *Job*: 87)
- e. ¿Per ventura voldria servir-te *a tu* lo rinocerot y per cas vendria a estar al teu pesebre? (Conques, *Job*: 93)
- f. y com podeu sufrir que un fill vostre servesca *a persona tan baixa*? (Despuig, *Col·loquis*: 135)
- g. Pont levadís la voluntat vos era, que serví sols *al Príncep*, espòs vostre (*Illes XVI-9*: 381)

2.30. EL VERB *SOCÓRRER*

El nostre estudi de corpus evidencia que, amb complements de persona, el verb *socórrer* pot ser emprat –fins i tot dins d'una mateixa obra– com a transitiu (131a) o com a intransitiu (131b i c) (vg. també *DCVB*, s.v. *socórrer*). Així doncs, els exemples de sintagmes introduïts amb *a* (132a i b) pertanyents a obres per a les quals es tenia evidència clara de l'existència d'un ús intransitiu (131b i c) s'han descartat dels recomptes de MDO, perquè molt probablement corresponen a un datiu. S'ha procedit de la mateixa manera en el cas de (132c), ocurrencia pertanyent a una obra en què el verb només apareix un cop, i en què el MDO és pràcticament inexistent amb objectes de d'aquestes característiques (això és, demostratius pronominals, vg. Pineda en premsa: § 27.3.3)

- (131) a. és nafrat e porà morir si no *és socorregut*. (*Curial*: 152)
- b. e yo·l me veja matar devant, sens que no *li pusca socórrer*. (*Curial*: 104)
- c. si amiatat civil, cimentant los coratges ab benivolència e vera caritat, tost no *li socorre* (Malla, *Memorial*: 191)
- (132) a. Lo cavaller [...] trobant-se greument malalt e en punt de no poder *socórrer a la duquesa* (*Curial*: 52)
- b. al·legant la ley la qual *socorre als enganats* ultra la meytat del just preu (Malla, *Memorial*: 170)
- c. per sostenir e *socórrer a aquell*, vené tot quant havia (Metge, *Somni*: 252)

En el *Dietari* de Safont, el verb és usat gairebé una trentena de vegades, sistemàticament com a transitiu (133a i b). Val la pena comentar, però, l'única excepció que trobem, en el passatge de (133c): tot i que l'exemple no afecta els nostres recomptes perquè se situa més enllà del límit de paraules establert, és interessant perquè podria exemplificar un cas en què el MDO s'empra per marcar un OD que és tòpic recurrent en el discurs (vg. Pineda en premsa: § 27.4.2), és a dir, un element que ja s'ha esmentat en el passatge, sempre sense MDO, i al

qual ara es fa al·lusió de nou amb l'expressió *el dit* 'el ja esmentat anteriorment':

- (133) a. altres qui anaren socórrer *lo senyor rey en Nàpols* (Safont, *Dietari*: 13)
b. per socórrer *mossèn Jacme March* (Safont, *Dietari*: 218)
c. e venia per anar socórrer *lo senyor rey* en Johan, son pare, [...] e tirà la via de Perpenyà per socórrer *lo senyor rey*, son pare, [...] on era anat poch dies havia per socórrer *al dit senyor rey*, son pare (Safont, *Dietari*: 238-239)

2.31. EL VERB *SUCCEIR*

Malgrat la vacil·lació acusatiu/datiu que presenta *succeir* per a alguns parlants avui dia (Ginebra & Montserrat 1999; GIEC 2016: § 27.3.4), el complement de persona de *succeir* en la llengua antiga és indirecte, i així ho evidencien els exemples de complements pronominalitzats del corpus, sempre amb datiu (134a,b), que ens permeten excloure casos com els de (134c) dels recomptes de MDO.

- (134) a. morí don Enrich, rey de Castella, e *succehi-li* tentost lo il·lustre don Fferrando (Safont, *Dietari*: 251)
b. diu que Theodorico morí [...] y que son jermà Eurico *li succehi* (*Grandeses*: 158)
c. lo senyor rey don Alfonso, qui novament succehia *al rey en Fferrando* (Safont, *Dietari*: 7)

2.32. EL VERB *SUPLICAR*

El nostre estudi de corpus evidencia que aquest verb, semànticament molt proper a *pregar*, es caracteritza en català antic per l'alternança acusatiu/datiu en el complement de persona (vg. també *DCVB*, s.v. *suplicar*), normalment acompanyat d'un complement que indica la cosa que es demana, introduït per la preposició *de*, que s'elideix si el complement és una subordinada encapçalada per la conjunció *que* –noteu que la pronominalització és *suplicar-li'n*, vg. per exemple (137a) més avall.

Entre els textos més primerencs, és general l'ús intransitiu datiu en *Cocentaina*, evident en els exemples pronominalitzats amb *li* (135a), que ens permeten excloure casos com (135b I) dels recomptes de MDO –s'ha pres la mateixa decisió per a les ocurrences amb pronoms (135c) de *Clams I*, obra de la mateixa època i la mateixa adscripció dialectal:

- (135) a. e si ell, dit seynor justícia, duptava en aquestes coses que axí fer no·s degesen, *supliquà-li* que agués son acort ab hòmens savis (*Cocentaina*: 834)
b. Perquè suplich *a vós*, sé[yn]er justícia, e requirén a vós per vostre ofici que vós (*Cocentaina*: 839)
c. suplic *a vós* dit justícia que la dita condapnació no val ni deu valer per fur de València (*Clams I*: 100)

Al segle XIV, ja trobem, sovint dins d'una mateixa obra, usos indiscutiblement transitius del verb (136). Amb tot, en aquestes obres predomina encara de manera clara –i de vegades exclusiva– l'opció intransitiva, evident no només en els casos de clítics datius (137a-c), sinó també en la sistematicitat amb què la preposició encapçala tota mena de complements, per

exemple SN definites (137d-f), una sistematicitat que contrasta amb l'abast tan residual que tenia, amb aquest tipus de sintagmes, el MDO (vg. Pineda en premsa: § 27.3.3). El marcatge només tenia una certa presència amb els pronoms personals (vg. Pineda en premsa: § 27.3.1), però tot i així exemples com els de (137g) s'han exclòs dels recomptes de MDO, atesa la sistematicitat amb què hi apareix la *a*.

- (136) a. Phalip lo Bell, rey de França, escriví a papa Martí *supplican-lo* que aytal abusió degué fer cessar (Eiximenis, *Dotzè*: 243)
 b. e com per los parents del mercader lo dit filosofff *fos supplicat* de perdonar-li la mort (Eiximenis, *Dotzè*: 310)
 c. On, senyor, suplicam humilment *la vostra reyal magnificència* que sia (*Epistolari* Id: 141.294)
- (137) a. e axí *li-n supplicam* humilment (*Epistolari* Id: 6.76)
 b. E girant-se fort humilment vers lo seu gloriós Fill, *suplicà-li* que (Metge, *Somni*: 144)
 c. havem escrit al senyor rey *supplican-li* que [...] fes provisió en lo fet dels ytalians e venecians (*Epistolari* Id: 45.138)
 d. la misèria del peccant *supplica al jutge* per misericòrdia (Eiximenis, *Dotzè*: 440)
 e. *supplicam a la sua clemència* que (Eiximenis, *Dotzè*: 15)
 f. E *suplich al meu Déu* que us pos en mans de persones (Eiximenis, *Dotzè*: 30)
 g. e sia tengut de *supplicar a ell* per son bon endreçament (Eiximenis, *Dotzè*: 262)

Al segle XV, en la majoria d'obres perviu l'alternança entre els usos transitius (138) i els intransitius (139), evidenciats especialment pels clítics datius (139a). En aquest context, els exemples introduïts (força sistemàticament) amb *a* s'han exclòs dels recomptes de MDO, perquè contrasten amb el caràcter encara residual que tenia aleshores el fenomen amb la majoria de sintagmes (Pineda en premsa: § 27.3), i corresponen, doncs, molt probablement, a un ús intransitiu del verb.³² Quant als pronoms personals (139g), vegeu l'observació feta suara per als textos del segle XIV. Convé afegir que en algunes obres com el *Curial* i *Tirant* aquesta opció intransitiva és predominant –i, de fet, és plausible que les subordinades amb *que* que acompanyen molts d'aquests usos a priori intransitius ja no corresponguin necessàriament a un règim verbal introduït per la preposició *de* (elidida davant la conjunció *que*), sinó a una completiva en funció d'OD, la qual cosa convertiria l'estructura final en una construcció ditransitiva (com la que protagonitza aquest verb en català actual). Paral·lelament, en altres textos, com *Epistolari* II, passa a ser majoritària la configuració transitiva, i de fet arriba a ser exclusiva al *Dietari* de Safont, en què no hi ha cap exemple introduït per *a*.

- (138) a. Guillalmes se més a genolls e suplicà *lo rey* que lo següent jorn fos la batalla. (*Curial*: 354)
 b. Lo comte de Foix [...] *lo suplicà* que fos sa mercè que (*Curial*: 180)

³² També es pot veure com un indicatiu a favor de l'ús intransitiu la coordinació amb altres verbs que regeixen indubtablement complements datius:

- (i) a. scrivim e supplicam de present per altra letra nostra *al dit nostre sant pare* no vulla dispensar (*Epistolari* IIc: 6.93)
 b. supplicam e demanam *a vostra majestat* de gràcia special dos coses: (*Epistolari* IIc: 93.265)

- c. E supplich *aquells qui dech supplicar*, e als altres com a jermans, que siau valentíssims (Martorell, *Tirant*: 672)
 - d. agenollà's davant ella [...] *supplicant-la* li recaptàs gràcia (Martorell, *Tirant*: 237)
 - e. que per part nostra supliquets *lo sant pare* que li plàcia exhimir (*Epistolari* IIa: 3.89)
 - f. açò deja ésser evitat per vostra senyoria, *la qual* supplicam humilment e subjecta vulla e denye (*Epistolari* IIa: 115.302)
 - g. e per ço, de aquest material li scrivim, *supplicant-lo* que, per sa mercé, no'l remoga. (*Epistolari* IIa: 23.125)
 - h. Lo senyor rey de Navarra n'és stat per nosaltres supplicat diverses vegades (*Epistolari* IIb: 39.158)
 - i. los consellers e lo síndich de Barchinona suplicaren *lo senyor rey* que fos de sa mercè (Safont, *Dietari*: 91)
 - j. e ten grans embaxades ab tanta gent li venien per *supplicar-lo* que li plagués desliurar lo dit il·lustre primogènit (Safont, *Dietari*: 128)
 - k. de regraciar a la dita senyora rey[n]a la bona companyia que feta havia al senyor primogènit, e de *supplicar-la* que fos de sa mercè que (Safont, *Dietari*: 130)
- (139) a. mas que tots temps *li supplicava* que (*Curial*: 258)
- b. suplicà *al rey* que li fes gràcia d'aquella galera (*Curial*: 276)
 - c. la comtessa suplicà *al rey*, son marit, e *a tots quants allí eren* volguessen sopar ab ella aquella nit (Martorell, *Tirant*: 144)
 - d. Per què, cavaller virtuós, supplicam *a la tua noblea* (Martorell, *Tirant*: 418)
 - e. e avisar vostra majestat, *a la qual* supplicam molt homilment e demanam de gràcia special que (*Epistolari* IIc: 119.309)
 - f. Supplicam *a vostra senyoria* los vulla pacientment oir e creure (*Epistolari* IIb: 53.185)
 - g. hajam tengut en bo que *a vós*, senyor, sia supplicat de aquest material (*Epistolari* IIa: 52.184)

Finalment, el manteniment de l'alternança transitiu (140) / intransitiu (141) en les obres del segle XVI, exemplificada per exemple en el contrast entre (140a) i (141a), o encara més clarament en el fragment de (143)a de més avall, ens ha dut a excloure també els diversos tipus de sintagmes que duen molt sistemàticament *a* amb aquest verb concret (141b-e), malgrat que és cert que, en aquella època, el MDO ja era un fenomen estès a diversos tipus de complements (vg. Pineda en premsa: § 27.3). Només en el cas de (140f) era clar que la *a* responia a un cas de MDO.

- (140) a. besa les mans de vostra senyoria y *la soplica* que li perdone (Liori, *Epistolaris*: 105)
- b. soplicam *don Juan* (Liori, *Epistolaris*: 44)
 - c. fêu una solemne embayxada al rey *supplicant-lo* en efecte que fos servit de perdonar al príncep (Despuig, *Col·loquis*: 160)
 - d. lo virey [...] se n'anà a Cosentayna. D'aquí los de Xàtiva *soplicaren-lo* que se'n volgués venir (*Antiquitats* I: 61)
 - e. Lo dit legat, ans de sa partida, *fon supplicat* per lo Capítol y oficials reals que

- volgués (*Antiquitats* I: 108)
- d. penedit de son crim y pecat demenà perdó y panitència al sumo pontífice, *suplicant-lo* per la absolutió (*Illes XVI-6: 374*)
 - e. suppliant *aq[ue]lla bondat y magestat sua* vulla aver misiricòrdia de mos peccats y dafaliments (*Illes XVI-27: 455*)
 - f. llaós a Déu, *al qual lo soplíque* la molt egrègia persona de vostra senyoria garde y estat prospere (*Liori, Epistolaris: 25*)
- (141) a. besa les mans de vostra senyoria y *li soplíca* que li perdone com no escriu (*Liori, Epistolaris: 82*)
- b. acabe soplícant *a nostre Senyor* la molt egrègia persona de vostra senyoria garde (*Liori, Epistolaris: 7*)
 - c. Plàsia Déu que en tot nos done nostra justícia, *al qual soplíque* la molt egrègia persona de vostra senyoria garde (*Liori, Epistolaris: 24*)
 - d. envià a suplicar *al rey don Juan*, son pare, que no·l volgués aixís afrontar (*Despuig, Col·loquis: 157*)
 - e. se ajustaren los theòlechs de la Seu y supplicaren *a la reyna* que·l volgués dexar soterrar. (*Antiquitats* I: 89)
 - d. suppliant *a la immensa Trinitat* vulla conservar la vide hi reyal stat (*Illes XVI-25: 450*)
 - e. Encara perseveres en ta simplea y bondad? Supplica dons *a Déu* per a què·t muyres! (*Conques, Job: 41*)

Algunes d'aquestes ocurrències amb *a* que s'han exclòs dels recomptes de MDO pertanyen a obres (*Antiquitats, Illes XVI*) per a les quals no s'han trobat exemples de clítics datius, o a obres (*Job*) amb una sola ocurrència del verb (141e). Malgrat això, s'ha assumit que la sistematicitat amb què els diversos complements de *suplicar* presenten *a* en aquesta època en general es relaciona molt probablement amb l'ús intransitiu del verb. També convé remarcar que, en alguns textos (*Epistolaris* de Liori, *Col·loquis* de Despuig), la majoria d'exemples inqüestionablement acusatius es limiten a complements pronominalitzats, cosa que també passava al *Tirant*, mentre que quan es tracta de sintagmes hi apareix gairebé sempre la *a*, cosa que indicaria que l'opció (que considerem) dativa es consolida en el cas dels sintagmes plens.

Per acabar, a favor d'haver exclòs els exemples de (141) dels recomptes de MDO hi ha el fet que tenim indicis que, com ja indicàvem per al *Tirant*, en aquesta època el verb possiblement havia adoptat la configuració ditransitiva *suplicar a algú que*, paral·lela a *dir a algú que*. Constatem aquesta evolució si comparem l'exemple (137a), del segle XIV, amb els de (142), del XVI. Amb tot, no podem afirmar que aquesta reanàlisi de l'estructura sigui completa, sinó que hi ha una alternança entre un segon complement que sigui de règim (*suplicar d'una cosa*) o que sigui directe (*suplicar una cosa*), com evidencien (142)-(143):

- (142) a. conplida salut, a Ell plàsia conservar-la-y com jo *lo y soplíque*. (*Liori, Epistolaris: 11*)
- b. lo forsaven a *suplicar-lo-y*. (*Despuig, Col·loquis: 158*)
 - c. may nos à respost *al que sobre asò li avem soplícat* (*Liori, Epistolaris: 15*)
- (143) a. *soplícant-li de aquesta*, no u negarà; que altrament *soplícant-lo* així *de una sola*

(Liori, *Epistolaris*: 3)

- b. la vida y salut de la qual guarde nostre Senyor, com jo·l ne *soplique*. (Liori, *Epistolaris*: 41)

2.33. EL VERB *TOCAR*

El verb *tocar*, emprat amb el sentit de ‘afectar, tenir a veure amb, estar relacionat amb, referir-se a’, pot construir-se com a transitiu o com a intransitiu (vg. també *DCVB*, s.v. *tocar*, i, per a una visió global de l’evolució del llatí al romànic de *TOCCARE*, Meier 1948: 122-123). En general, en els textos del corpus s’observa una predominança del règim transitiu (144), de manera que, quan en aquestes mateixes obres s’ha trobat algun cas de complement amb referent humà introduït per *a*, com els dels pronoms personals de (145), s’ha considerat MDO –a la mateixa conclusió arriba Meier (1947: 247) pel que fa a l’exemple (145a); a més, noteu que es tracta d’un objecte preposat, situació que podria afavorir el marcatge (vg. Pineda en premsa: § 27.4.2):

- (144) a. com aquests affers sien grans e toquen molt *la vostra honor* (*Epistolari Ib*: 2.71)
b. per abreuyar, tocharé superficialment *alguns dels principals vicis que has dit ésser en les donas* (Metge, *Somni*: 260)
c. Et com açò, senyor, sia cosa que toch molt *vós e nós* (*Epistolari Ib*: 81.196)
d. sia de sa mercé manar que provisió alguna tocant *les dites coses* (*Epistolari IIa*: 34.143)
e. E açò tant com toqua *lo dit governador*. (*Epistolari IIa*: 10.101)
f. tant com toca *lo humanal linatge* (Malla, *Memorial*: 146)
- (145) a. Mas pus *a mi* tocha principalment, tant com poré me esforçaré a sostenir e defendre la mia elecció ésser rahonable e bona (Metge, *Somni*: 230)³³
b. La tua mort, senyor omnipotent, fi és de mals de pena, tant com toca *a tu*. (Malla, *Memorial*: 145)

Ara bé, en algunes de les obres esmentades aquest règim transitiu alterna, fins i tot dins una mateixa oració (146b), amb l’intransitiu, evidenciat per la introducció de complements inanimats amb *a* (146b) o altres preposicions (146c) o la substitució d’aquests complements per un clític oblic, *hi* (146d). Finalment, en altres obres, aquest ús intransitiu és predominant o exclusiu, tant amb complements inanimats (147a-c) com de persona (147d-f), que per tant s’han exclòs del recompte de MDO.

- (146) a. hajen a donar tal reposta e exemple als altres per lo que toca *a vostra senyoria* (*Epistolari IIc*: 41.162)
b. axí per lo qui toca *al servey vostre* com per lo que toca *interés e stament* de tot aquest regne (*Epistolari IIc*: 119.309)
c. los rims que devall se diven per ser cosa tocant *en dite jermania* de lo que·s contengué (*Illes XVI-14*: 403)
d. Del fet del çabater [...], *no y tocarem* en res fins (*Epistolari IIc*: 92.264)

³³ Alternativament, el *DCVB* (s.v. *tocar*) fa servir aquesta seqüència per exemplificar un ús intransitiu, corresponent al significat de ‘pertànyer o correspondre a algú’, que també és compatible amb el context.

- (147) a. mas si toque *a la fe*, tota la casa tremola (Sant Vicent, *Sermons IV*: 17)
 b. A infern vos porte, santa Maria, toquar *al dia de nostre senyor Déu!* (Sant Vicent, *Sermons IV*: 33)
 c. dar testimonis sobre hun capítol y no fer menció dels altres, que no tocaran *a la pretenció de que:s tracta* (Liori, *Epistolaris*: 157)
 d. Ha-y una altra pietat més necessària, e toque *als religiosos e preveres*: (Sant Vicent, *Sermons IV*: 21)
 e. no escriure-li en aquesta absència de negosis, sinó sols lo que tocarà *al prínsep*. (Liori, *Epistolaris*: 58)
 f. soplíque a nostre Senyor me indique en totes les coses que toquen *a vostra senyoria* (Liori, *Epistolaris*: 18)

3. CONCLUSIONS

En aquest treball, que és un complement al capítol sobre el marcatge diferencial d'objecte de la *Gramàtica del català antic* (Pineda en premsa), s'ha presentat un estudi detallat dels diversos verbs que podien construir-se en català antic tant amb un OD (com a verbs transitius) com amb un OI (com a intransitius). Aquest estudi era necessari per escatir si un determinat objecte introduït per la preposició *a* havia de ser considerat un cas d'OD amb MDO o bé, simplement, un cas d'OI. Alhora, s'ha apuntat que justament aquesta vacil·lació existent per a molts verbs, i sovint persistent al llarg de tot el període estudiat, tingué de ben segur una certa influència en el naixement i l'assentament del fenomen del marcatge.

AGRAÏMENTS I FINANÇAMENT

Aquest treball ha comptat amb el suport del projecte de recerca FFI2014-56968-C4-1-P finançat pel Ministeri d'Economia i Competitivitat espanyol; el projecte SGR 01084 2021 finançat per la Generalitat de Catalunya; l'ajut de recerca Humboldt per a investigadors sèniors finançat per la Fundació Alexander von Humboldt del Govern d'Alemanya; el programa María Zambrano per a l'atracció de talent internacional finançada pel Ministeri d'Universitats del Govern d'Espanya; i finalment el contracte Ramón y Cajal RYC2021-031720-I per a investigadors sèniors finançat pel Ministeri de Ciència i Innovació del Govern d'Espanya i l'Agència Estatal de Investigación (MCIN/AEI/10.13039/501100011033), així com pel Pla «NextGenerationEU» de la Unió Europea i el *Plan de Recuperación, Transformación y Resiliencia*.

BIBLIOGRAFIA

- ACEDO, Víctor & JAUME MATEU (en premsa): “El verb i el sintagma verbal”, dins MARTINES, Josep, Manel PÉREZ-SALDANYA & Gemma RIGAU (ed.): *Gramàtica del català antic*, València, Publicacions de la Universitat de València.
 CABRÉ, Teresa & Jaume MATEU (1998): “Estructura gramatical i normativa lingüística: a propòsit dels verbs psicològics en català”, *Quaderns. Revista de traducció*, 2, pàg. 65-81.

- DCVB = *Diccionari català-valencià-balear*, versió electrònica de l'obra originària d'Alcover i Moll: <http://dcvb.iec.cat/>.
- DIEC2 = *Diccionari de la llengua catalana*, 2a edició, Institut d'Estudis Catalans, versió electrònica: <https://mdlc.iec.cat>.
- GIEC (2016) = Institut d'Estudis Catalans (2016): *Gramàtica de la llengua catalana*, Barcelona, Institut d'Estudis Catalans.
- GINEBRA, Jordi & Anna MONTSERRAT (1999): *Diccionari d'ús dels verbs catalans*, Barcelona, Edicions 62.
- GINEBRA, Jordi & Roser LLAGOSTERA (en premsa): "El complement de règim", dins MARTINES, Josep, Manel PÉREZ-SALDANYA & Gemma RIGAU (ed.): *Gramàtica del català antic*, València, Publicacions de la Universitat de València.
- LEDGEWAY, Adam (2009): *Grammatica diacronica del napoletano*, Tübingen, Max Niemeyer Verlag.
- LÜDI, Georges (1978): "Die Alternanz zwischen Dativ und Akkusativ bei *prier*, *supplier*, *requérir* im 15. Und 16. Jahrhundert", *VR*, 37, pàg. 160-192.
- LÜDI, Georges (1981): "Sémantique, syntaxe et forme casuelle: remarques sur la construction *aider à qn.* en français romand", *VR*, 40, pàg. 85-97.
- MEIER, Harri (1947): "O problema do acusativo preposicional no catalão", *Boletim de Filologia*, 8, pàg. 237-260.
- MEIER, Harri (1948): "Sobre as origens do acusativo preposicional nas línguas românicas", dins MEIER, Harri (ed.), *Ensaaios de Filologia Românica*, Lisboa, Edição da 'Revista de Portugal', pàg. 115-164.
- MORANT, Marc (2008): *L'alternança datiu/acusatiu en la recció verbal catalana*, tesi doctoral, Universitat de València.
- PAR, Amfós (1923): *Sintaxi catalana segons los escrits en prosa de Bernat Metge (1398)*: Halle (Saale): Max Niemeyer.
- PERERA, Joan (1986): "Contribució a l'estudi de les preposicions en el Tirant lo Blanch (primera part)", *Llengua & Literatura*, 1, pàg. 51-109.
- PINEDA, Anna (2010): *Sintaxi de la despossessió: un estudi de corpus del català antic*, manuscrit, Universitat Autònoma de Barcelona.
- PINEDA, Anna (2015): "Del datiu a l'acusatiu. Un canvi sintàctic en procés en llengües romàniques i basc", *Llengua & Literatura*, 25, pàg. 73-97.
- PINEDA, Anna (2016): *Les fronteres de la (in)transitivitat. Estudi dels aplicatius en llengües romàniques i basc* [versió revisada i publicada de la tesi doctoral]. Barcelona: Institut d'Estudis Mòn Juïc. Col·lecció Cum Laude, 6.
- PINEDA, Anna (2019): "Aspectes de la transivitat en el català modern", *Caplletra*, 66, pàg. 207-236.
- PINEDA, Anna (2020): "From Dative to Accusative. An Ongoing Syntactic Change in Romance", *Probus. International Journal of Romance Linguistics*, 32(1), pàg. 129-173.
- PINEDA, Anna (en premsa): "El complement directe i el marcatge diferencial d'objecte", dins MARTINES, Josep, Manel PÉREZ-SALDANYA & Gemma RIGAU (ed.): *Gramàtica del català antic*, València, Publicacions de la Universitat de València.
- RAMOS, Joan Rafel (2005): "El complement indirecte: L'alternança datiu / acusatiu", *Estudis romànics* / publicats a cura de Antoni M. Badia i Margarit i Joan Veny, 27, pàg. 94-111.
- RIGAU, Gemma & Carlos SÁNCHEZ (en premsa): "El complement indirecte i els altres complements de datiu", dins MARTINES, Josep, Manel PÉREZ-SALDANYA & Gemma

- RIGAU (ed.): *Gramàtica del català antic*, València, Publicacions de la Universitat de València.
- ROSSELLÓ, Joana (2002): “El SV, I : Verb i arguments verbals”, dins SOLÀ, Joan, Maria-Rosa LLORET, Joan MASCARÓ & Manuel PÉREZ SALDANYA (ed.), *Gramàtica del català contemporani*, Barcelona, Empúries, vol. 2, pàg. 1853-1949.
- SOLÀ, Joan (1994): *Sintaxi normativa: estat de la qüestió*, Barcelona, Empúries.
- SORNICOLA, Rosanna (1997): “L’oggetto preposizionale in siciliano antico e in napoletano antico: considerazioni su un problema di tipologia diacronica”, *Italienische Studien*, 18, pàg. 66-80.
- SORNICOLA, Rosanna (2011): “Romance linguistics and historical linguistics: reflections on synchrony and diachrony”, dins MAIDEN, Martin, John Charles SMITH & Adam LEDGEWAY (ed.), *The Cambridge History of Romance Languages*, Cambridge, Cambridge University Press, vol. 1 *Structures*, pàg. 1-49.